

Offentlig förvaltning

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Utskottet föreslår även ett tillkännagivande om en introduktionsutbildning för statsanställda.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om statliga och kommunala servicekontor, landshövdingar, utnämningar, myndigheters ledningsformer, länsstyrelsernas uppgifter, antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet, arbete mot korruption, en översyn av förvaltningslagen, tolkning vid myndighetskontakter, handläggningstiden hos myndigheter, kunskap om företagande, barnperspektiv, ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation, öppenhet mot medier, en EU-portal, kundbegreppet, samverkan med pensionärsorganisationer samt äganderätten och proportionalitetsprincipen.

I betänkandet finns 13 reservationer (SD, C, V, L, KD) och två särskilda yttranden (S, SD, MP).

Behandlade förslag

Cirka 90 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Statliga och kommunala servicekontor.....	9
Landshövdingar.....	18
Utnämningar.....	19
Myndigheters ledningsformer.....	22
Länsstyrelsernas uppgifter.....	25
Antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet.....	27
Arbete mot korruption.....	32
Tjänstemannaansvar.....	33
Introduktionsutbildning för statsanställda.....	37
En översyn av förvaltningslagen.....	42
Tolkning vid myndighetskontakter.....	43
Handläggningstiden hos myndigheter.....	45
Kunskap om företagande.....	48
Barnperspektiv.....	51
Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation.....	56
Öppenhet mot medier.....	57
En EU-portal.....	59
Kundbegreppet.....	61
Samverkan med pensionärsorganisationer.....	64
Äganderätten och proportionalitetsprincipen.....	65
Reservationer.....	68
1. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (SD).....	68
2. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (C).....	69
3. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (V).....	70
4. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (KD).....	71
5. Utnämningar, punkt 3 (KD).....	73
6. Myndigheters ledningsformer, punkt 4 (C).....	73
7. Länsstyrelsernas uppgifter, punkt 5 (KD).....	74
8. Antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet, punkt 6 (SD).....	75
9. En översyn av förvaltningslagen, punkt 10 (SD).....	76
10. Tolkning vid myndighetskontakter, punkt 11 (SD).....	76
11. Öppenhet mot medier, punkt 16 (SD).....	77
12. En EU-portal, punkt 17 (L).....	77
13. Äganderätten och proportionalitetsprincipen, punkt 20 (C).....	78
Särskilda yttranden.....	79
1. Myndigheters ledningsformer, punkt 4 (S, MP).....	79
2. Tjänstemannaansvar, punkt 8 (SD).....	79
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	80
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17.....	80
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18.....	82

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Statliga och kommunala servicekontor

Riksdagen avslår motionerna

- 2016/17:820 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 25,
 2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2,
 2016/17:2186 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 3,
 2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5,
 2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,
 2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 11,
 2016/17:2835 av Kalle Olsson (S),
 2016/17:2946 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,
 2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 4,
 2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD),
 2017/18:1866 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,
 2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S),
 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4,
 2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1,
 2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och
 2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (KD)

2. Landshövdingar

Riksdagen avslår motion

- 2017/18:164 av Jeff Ahl och Dennis Dioukarev (båda SD) yrkande 3.

3. Utnämningar

Riksdagen avslår motionerna

- 2017/18:472 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1 och 2 samt
 2017/18:3625 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 5 (KD)

4. Myndigheters ledningsformer

Riksdagen avslår motionerna

- 2016/17:3036 av Per Åsling m.fl. (C) yrkande 3,
 2017/18:1843 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,
 2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 3 och
 2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 24.

*Reservation 6 (C)***5. Länsstyrelsernas uppgifter**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1148 av Patrik Björck (S),

2016/17:1487 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),

2016/17:3393 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 5,

2017/18:1410 av Anna-Caren Sätherberg och Kalle Olsson (båda S) och

2017/18:3408 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 7 (KD)

6. Antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1450 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M),

2017/18:629 av Anna Hagwall (-),

2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -) yrkandena 2 och 4,

2017/18:1293 av Christian Holm Barenfeld (M),

2017/18:2704 av Jenny Petersson (M) yrkande 1,

2017/18:3259 av Erik Bengtzboe och Jesper Skalberg Karlsson (båda M),

2017/18:3311 av Erik Bengtzboe (M) och

2017/18:3448 av Fredrik Schulte (M).

Reservation 8 (SD)

7. Arbete mot korrupktion

Riksdagen avslår motion

2016/17:1514 av Margareta Cederfelt (M).

8. Tjänstemannaansvar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3119 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) och

bifaller delvis motionerna

2016/17:1784 av Said Abdu (L),

2016/17:1875 av Sotiris Delis och Erik Ottoson (båda M),

2016/17:2178 av Sten Bergheden (M),

2016/17:2276 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD),

2016/17:3470 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1,

2017/18:142 av Said Abdu (L),

2017/18:557 av Anna Hagwall (-),

2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -) yrkandena 1 och 3,

2017/18:1862 av Staffan Danielsson (C),

2017/18:1941 av Christian Holm Barenfeld (M),

2017/18:1957 av Mats Green m.fl. (M),
2017/18:1961 av Lars Beckman (M),
2017/18:1991 av Hans Rothenberg (M),
2017/18:2238 av Lars-Arne Staxäng (M),
2017/18:2346 av Boriana Åberg (M),
2017/18:2762 av Jan Ericson (M),
2017/18:2799 av Ida Drougge (M) yrkandena 1–3,
2017/18:3144 av Betty Malmberg (M) yrkande 2,
2017/18:3225 av Michael Svensson (M),
2017/18:3446 av Fredrik Schulte (M) och
2017/18:3843 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkandena
2 och 3.

9. Introduktionsutbildning för statsanställda

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en introduktionsutbildning för statsanställda och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2016/17:1930 av Hans Wallmark (M) och
2017/18:3144 av Betty Malmberg (M) yrkande 1.

10. En översyn av förvaltningslagen

Riksdagen avslår motion

2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -) yrkande 7.

Reservation 9 (SD)

11. Tolkning vid myndighetskontakter

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:99 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 72,
2017/18:1780 av Anders Hansson (M) och
2017/18:2402 av Boriana Åberg (M).

Reservation 10 (SD)

12. Handläggningstiden hos myndigheter

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1988 av Hans Rothenberg (M),
2017/18:2907 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–3 och
2017/18:3497 av Per-Ingvar Johnsson och Per Åsling (båda C).

13. Kunskap om företagande

Riksdagen avslår motion

2016/17:1850 av Sten Bergheden (M).

14. Barnperspektiv

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:2130 av Edward Riedl (M) och
2017/18:317 av Edward Riedl (M).

15. Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation

Riksdagen avslår motionerna
2017/18:973 av Per Lodenius (C) och
2017/18:1466 av Catharina Bråkenhielm (S).

16. Öppenhet mot medier

Riksdagen avslår motion
2017/18:3649 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkande
1.

Reservation 11 (SD)

17. En EU-portal

Riksdagen avslår motion
2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20.

Reservation 12 (L)

18. Kundbegreppet

Riksdagen avslår motion
2017/18:2666 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S).

19. Samverkan med pensionärsorganisationer

Riksdagen avslår motion
2017/18:2229 av Åsa Lindestam (S) yrkande 1.

20. Äganderätten och proportionalitetsprincipen

Riksdagen avslår motion
2017/18:1884 av Kristina Yngwe (C).

Reservation 13 (C)

Stockholm den 10 april 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Dag Klackenberg (M), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Laila Naraghi (S), Ida Karkiainen (S) och Ida Drougge (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 90 motionsyrkanden om offentlig förvaltning från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18. Yrkandena gäller bl.a. frågor om statliga och kommunala servicekontor, landshövdingar, utnämningar, myndigheters ledningsformer, länsstyrelsernas uppgifter, antalet myndigheter, arbete mot korruption, tjänstemannaansvar, introduktionsutbildning för statsanställda, en översyn av förvaltningslagen, tolkning vid myndighetskontakter, handläggningstiden hos myndigheter, kunskap om företagande, barnperspektiv, ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation, öppenhet mot medier, en EU-portal, kundbegreppet, samverkan med pensionärsorganisationer samt äganderätten och proportionalitetsprincipen.

Utskottets överväganden

Statliga och kommunala servicekontor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om statliga och kommunala servicekontor.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C), 3 (V) och 4 (KD).

Motionerna

I flera motioner begärs att regeringen ska se över hur människors tillgång till offentlig service kan öka i hela landet. Skapande av lokala servicekontor eller servicecentrum förespråkas av Annie Lööf m.fl. (C) i partimotion 2016/17:820 yrkande 25, Håkan Svenneling m.fl. (V) i kommittémotion 2016/17:2474 yrkande 3, Magnus Oscarsson m.fl. (KD) i kommittémotion 2016/17:2659 yrkande 11 och kommittémotion 2017/18:3424 yrkande 1. Johan Nissinen m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2016/17:2225 yrkande 5 och i kommittémotion 2017/18:924 yrkande 4 att man tryggar en god tillgång till offentlig service till medborgarna från statliga myndigheter genom samverkan och samverkanskontor. Dennis Dioukarev (SD) begär i motion 2017/18:1694 en utredning av hur Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Försäkringskassan kan samlokaliseras.

Monica Green m.fl. (S) föreslår i motion 2016/17:988 yrkande 2 att den statliga närvaron i kommunerna bör säkerställas genom bättre samordning. I kommittémotion 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4 föreslås att regeringen ger Servicekontorsutredningen ett tilläggsdirektiv att se över möjligheterna att kombinera statliga myndigheters lokala service med kommunal sådan.

I motion 2016/17:2186 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 3 framhålls vikten av statlig närvaro i hela landet. Kalle Olsson (S) framhåller i motion 2016/17:2835 vikten av att tydliggöra det politiska ansvaret för en grundläggande statlig service i hela landet. Erik Ezelius m.fl. (S) pekar i motion 2017/18:2639 på behovet av statlig närvaro i landets kommuner.

Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) begär i motion 2016/17:2946 yrkande 1 och i motion 2017/18:1866 yrkande 1 att regeringen ser över hur en servicegaranti som innebär en rätt till och en lägsta nivå på offentliga samhällsfunktioner i hela landet skulle kunna införas.

I motion 2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och i kommittémotion 2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22 begärs att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner ska decentraliseras.

Gällande ordning

Enligt 1 § lagen (2004:543) om samttjänst vid medborgarkontor får statliga myndigheter, en kommun eller ett landsting ingå avtal om att för varandras räkning lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda och i övrigt handlägga förvaltningsärenden med de begränsningar som anges i lagen eller i förordning (samttjänst vid medborgarkontor).

Av 2 § framgår dels att ett samttjänstavtal ska ange vilka förvaltningsuppgifter som ska omfattas av samttjänsten, dels att förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning eller som kräver tillgång till personuppgifter ska anges särskilt i avtalet, dels att det av avtalet även ska framgå vilken tillgång till personuppgifter som behövs för att de förvaltningsuppgifter som omfattas av avtalet ska kunna utföras.

Av 6 § myndighetsförordningen (2007:515) framgår att myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

Av 8–10 §§ förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning framgår att varje myndighet får besluta om sin lokalförsörjning, samt att om planerad lokalförändring förutsätter ökad tilldelning av anslagsmedel eller motsvarande får myndigheten besluta om förändringar endast efter regeringens medgivande.

Genom förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete förtydligas de statliga myndigheternas ansvar i det regionala tillväxtarbetet. Möjligheten till decentralisering ska beaktas, och krav ställs bl.a. på samråd, samverkan och samordning med andra berörda statliga myndigheter, kommuner, landsting, näringsliv och organisationer när verksamhetsminskningar övervägs.

Regeringens förvaltningspolitiska proposition

I proposition 2009/10:175 s. 55 f. behandlas delbetänkandet av utredningen Utveckling av lokal service i samverkan (SOU 2008:97). Regeringen bedömer att den samverkan som inletts mellan myndigheter med behov av lokal närvaro bör utvidgas och fördjupas samt att ett långsiktigt mål bör vara att grundläggande lokal statlig service kan förmedlas via gemensamma servicekontor eller andra gemensamma kontaktpunkter. Vidare anser regeringen att den lokala statliga servicen bör utvecklas i dialog med berörda kommuner och att möjligheterna till samordnade servicelösningar bör övervägas när så är lämpligt.

Vad gäller utredningens förslag om ett regeringsuppdrag om samråd mellan Skatteverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen konstaterar regeringen att det redan finns en sådan samrådsskyldighet i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete.

Vidare konstateras i propositionen att regeringen saknar en samlad bild av hur de statliga myndigheternas tillgänglighet och service ser ut i olika delar av landet och att regeringen behöver underlag för att göra en helhetsbedömning av de förändringar som sker i myndigheternas sätt att tillhandahålla service.

Av propositionen framgår att en sådan helhetsbedömning kräver att utvecklingen av myndigheternas service följs upp på ett samlat sätt. Formerna för en sådan uppföljning behöver enligt regeringen övervägas ytterligare. Dessutom anges i propositionen att behoven av ytterligare åtgärder kommer att övervägas i den fortsatta beredningen av utredningens slutbetänkande (SOU 2009:92).

Budgetpropositionen för 2018

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 87) anges att vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamheter behöver organiseras på ett mer sammanhållet sätt för att säkerställa och stärka tillgången till grundläggande statlig service i hela landet. Regeringen har som ett led i detta arbete gett Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att fram till den 30 juni 2018 etablera tio nya servicekontor. Därutöver ska Statens servicecenter fr.o.m. 2019 ansvara för en samlad serviceorganisation för statlig lokal service.

Vidare anges i budgetpropositionen (s. 85 f.) att regeringen har fortsatt att omlokalisera verksamhet eller hela myndigheter från Stockholms län till andra delar av landet. Detta är en del i regeringens arbete med att säkerställa att statliga myndigheter finns i hela landet. Flera omlokaliseringar av verksamhet har beslutats, och regeringen avser att fortsätta arbetet med att omlokalisera myndigheter. För de myndigheter som har befintlig verksamhet i flera delar av landet är det enligt regeringen viktigt att denna, i den utsträckning som detta är möjligt, kan upprätthållas.

Regeringen gör även i proposition 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop bedömningen att en organisation för service på lokal nivå bör inrättas inom Statens servicecenter och att antalet lokala servicekontor bör öka.

Servicekontorsutredningen

Regeringen beslutade den 7 september 2017 (dir. 2017:95) att tillsätta en särskild utredare som ska analysera och föreslå hur vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamheter kan organiseras på ett mer sammanhållet sätt. Utredningen har antagit namnet Servicekontorsutredningen. Syftet är att säkerställa och stärka tillgången till grundläggande statlig service i hela landet. Utgångspunkten är att Statens servicecenter fr.o.m. den 1 januari 2019 ska ansvara för en samlad organisation för lokal statlig service. Serviceorganisationen ska bestå av en nationell ledningsfunktion och lokala kontor. Utredaren ska ta ställning till bl.a. vilket serviceutbud som bör finnas vid serviceorganisationens lokala kontor. Utredaren ska också presentera en plan för när de lokala kontoren ska tillhandahålla service som avser Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och Skatteverkets verksamhet samt föreslå hur serviceorganisationen inledningsvis ska vara organiserad, dimensionerad och finansierad. Denna del av uppdraget ska redovisas senast den 15 december

2017. Utredaren ska även presentera en plan för när den service som avser Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och förarprovsverksamheten vid Trafikverket kan tillhandahållas vid de lokala kontoren samt vid behov föreslå ändringar i uppbyggnaden, dimensioneringen och finansieringen av den utökade serviceorganisationen. Vidare ska utredaren föreslå nödvändiga ändringar av Statens servicecenters instruktion och regleringsbrev. Utredaren ska även lämna förslag till ytterligare platser där serviceorganisationen ska tillhandahålla service. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2018.

Utredningen lämnade i december 2017 delbetänkandet Servicekontor i ny regim (SOU 2017:109) till regeringen.

Av delbetänkandet framgår att Försäkringskassan och Skatteverket 2008 inledde ett samarbete om lokal service i form av gemensamma servicekontor. När pensionsverksamheten bröts ut från Försäkringskassan 2010 och Pensionsmyndigheten bildades, gick även den nybildade myndigheten in i denna samverkan. Från början fanns det en överenskommelse mellan Försäkringskassan och Skatteverket om att tillsammans inrätta 82 kontor. Antalet servicekontor har sedan fluktuerat över åren, med som mest 124 kontor 2009, för att därefter minska till dagens 102 servicekontor och en digital servicepunkt. Kontoren finns på 96 orter från Ystad i söder till Kiruna i norr, och ordinarie öppettider är kl. 10–16 med vissa lokala avvikelser. Drygt 40 servicekontor är samlokaliserade med Arbetsförmedlingens kontor, och det finns en särskild överenskommelse med Arbetsförmedlingen om denna lokalsamverkan.

I delbetänkandet konstateras att mycket har fungerat bra i den frivilliga samverkan om servicekontoren som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket bedriver. Undersökningar visar att besökarna är mycket nöjda med den service de får. Utredningen anser dock att det finns flera fördelar med att samla den lokala serviceverksamheten i en organisation. Det blir bl.a. lättare att skapa en samordnad styrning och ledning samt att utveckla servicen till medborgare och företagare. Verksamheten vid dagens servicekontor är väl sammanhållen, och det finns fungerande gränssnitt mot övriga delar av myndigheternas verksamheter. Utredningen bedömer därför att hela den nuvarande servicekontorsverksamheten ska gå över till Statens servicecenter den 1 januari 2019.

Utredningen anser att lokal statlig service är särskilt viktig för vissa grupper, t.ex. de som har svårigheter med det svenska språket, personer med vissa funktionsnedsättningar samt de som är ekonomiskt utsatta. Lokal statlig service är också i många fall nödvändig för dem som inte har tillgång till eller inte använder internet.

Utredningen föreslår att besökare vid servicekontoren ska kunna få samma hjälp med frågor inom skatte-, folkbokförings-, socialförsäkrings- och pensionsområdet som i dag. Servicehandläggarna ska ge service av både allmän och fördjupad karaktär. Service av allmän karaktär handlar t.ex. om att ge information och vägledning inom myndigheternas verksamhetsområden, ta emot handlingar och se till att en ansökan är komplett. Gemensamt för denna

typ av frågor är att handläggarna inte behöver tillgång till myndigheternas verksamhetssystem för att kunna hjälpa besökaren. Tillgång till myndigheternas verksamhetssystem är enligt utredningen en förutsättning för att servicekontoren ska kunna ge tillräcklig service utifrån enskildas behov av hjälp. Om tillgång till verksamhetssystemen saknas kommer servicehandläggarna inte att kunna svara på en stor del av de frågor som besökarna har, och besökarna skulle i stället behöva hänvisas till respektive myndighet via andra servicekanaler. Utan tillgång till systemen skulle servicen kraftigt försämrats jämfört med i dag, vilket inte är förenligt med regeringens vilja att säkerställa och stärka den lokala statliga servicen. Utredningen bedömer att det är särskilt de som inte använder internet, men även vissa andra grupper, som skulle påverkas av en sådan försämring.

Rapport från Statskontoret

Statskontoret fick i maj 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram ett samlat underlag om statliga myndigheters beslut om lokalisering. I mars 2016 överlämnade Statskontoret rapporten Statliga myndigheters lokalisering – Ett samlat underlag (2016:8) till regeringen.

Av rapporten framgår att 235 000 personer arbetade i statliga myndigheter under 2014. Staten finns representerad i alla län och i 265 av landets kommuner. 60 procent av myndigheterna har sitt huvudkontor i Stockholms län. De statliga arbetsplatserna finns ofta på större orter. I absoluta tal minskade antalet statliga arbetstillfällen mest på de minsta tätorterna, dvs. tätorter med en befolkning upp till 10 000 invånare. Totalt försvann 133 arbetsställen på dessa orter under perioden 2008 till 2014. Flest statliga anställda finns i Stockholms län, Västra Götalands län, Skåne län och i Uppsala län. 72 procent av de anställda har högre utbildning. Antalet servicearbetsställen har minskat under perioden 2008 till 2014, men finns i en majoritet av kommunerna. Ofta finns dessa arbetsplatser i kommuner som kan anses utgöra länscenter i respektive län.

Statskontoret bedömer att det finns ett behov av uppdaterade och samlade data om var statliga myndigheter är lokaliserade. Statskontoret föreslår att regeringen ger Statistiska centralbyrån i uppdrag att komplettera det allmänna myndighetsregistret med uppgifter om var statliga myndigheter är lokaliserade.

Statskontorets analys visar att lokalisering av statliga myndigheter ger små effekter på den lokala och regionala arbetsmarknaden.

Vidare anges i rapporten att myndigheterna bedömer att lokal närvaro har minskande betydelse för att myndigheten ska kunna uppfylla sin service-skyldighet, på grund av digitaliseringen.

I kontakterna med myndigheter anser många medborgare enligt rapporten att det viktigaste är att ärenden handläggs snabbt och att man får svar på sina frågor. Medborgare på mindre orter önskar i något högre grad än storstadsbor kunna besöka myndigheterna fysiskt. Även personer med utländsk bakgrund

vill i högre grad kunna besöka myndigheters kontor för att få hjälp med sina ärenden. Statskontorets undersökning visar också att medborgare är nästan dubbelt så nöjda med servicen från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och polisen när myndigheterna har kontor i medborgarens egen kommun. Undersökningen visar att det är liten skillnad mellan boende i olika typer av kommuner i uppfattningen om myndigheters betydelse för den egna kommunen. På landsbygden ses statliga myndigheter som något mer betydelsefulla för den egna kommunen, följt av stadsområden och därefter storstadsområden.

Vidare anförs i rapporten att myndigheterna behöver tillhandahålla service där medborgare och företag finns. Samtidigt bör inga medborgare eller företag ha alltför långt geografiskt avstånd till service. Myndigheterna behöver därför både möta en växande befolkning i storstadsområdena och erbjuda service i hela landet. För att kunna erbjuda fysisk service även på mindre orter bör myndigheterna överväga nya former för sin fysiska service. Möjligheten att besöka myndigheterna fysiskt blir enligt rapporten extra viktigt för nya invånare i Sverige som ännu inte behärskar språket och inte är välbekanta med den svenska offentliga förvaltningen. Kontakter via digitala kanaler och per telefon kan då bli svårt.

Rapport från Statens servicecenter

Statens servicecenter fick den 28 januari 2016 i uppdrag av regeringen att analysera och föreslå vilka myndighetsfunktioner som kan vara lämpliga att bedriva samordnat inom staten och utanför storstadsområdena.

I april 2017 överlämnade Statens servicecenter till regeringen rapporten Samordning och omlokalisering av myndighetsfunktioner.

Inom ramen för utredningen har Statens servicecenter analyserat ett tiotal myndighetsfunktioner, som främst avser olika typer av verksamhetsstöd. Myndigheten bedömer att i stort sett samtliga av dessa skulle vara möjliga att samordna, koncentrera och omlokalisera, men att en sådan åtgärd framför allt skulle vara lämplig för följande myndighetsfunktioner:

- myndigheters it-drift
- statliga lokala servicekontor
- operativt upphandlingsstöd
- förvaltningsjuridiskt stöd
- ekonomiadministration.

Statens servicecenter bedömer att en betydande effektivisering skulle kunna uppnås genom samordning, koncentration och omlokalisering av de myndighetsfunktioner som har studerats. Särskilt stora besparingar kan göras genom att bilda en gemensam statlig molntjänst för myndigheternas it-drift. Där så är lämpligt skulle en omlokalisering av de analyserade myndighetsfunktionerna också enligt rapporten kunna generera ett stort antal nya arbetstillfällen utanför storstadsområdena. Statens servicecenter uppskattar att det totalt handlar om ca 350 till 400 årsarbetskrafter.

När det gäller statliga servicekontor anges i rapporten att frågor om både samordning och lokalisering är aktuella. Men i vissa avseenden skiljer sig statliga lokala servicekontor från de övriga myndighetsfunktioner som behandlas i denna rapport. Till grund för lokala servicekontor ligger den serviceskyldighet som statliga myndigheter har gentemot medborgare och företag. Denna statliga service kan därför inte betraktas som ett verksamhetsstöd eller en administrativ uppgift inom statliga myndigheter. Statlig service ingår i stället som en viktig del i kärnverksamheten för myndigheter som behöver ha medborgarkontakter när de genomför sina uppdrag. Vidare anförts i rapporten att varje myndighet själv ansvarar för att utveckla sin service utifrån en bedömning av bl.a. likvärdighetskrav, målgruppernas behov och ekonomiska förutsättningar inom det egna ansvarsområdet. För kontakter med sina målgrupper har många myndigheter tagit fram särskilda kund- och kanalstrategier. Myndigheternas webbplatser och e-tjänster är viktiga för att göra statlig service mer tillgänglig. Flera myndigheter har även bildat särskilda kundtjänster för att besvara frågor och ge information. Det finns dock individer som på grund av funktionsvariationer, bristande språkkunskaper eller andra anledningar har det svårare än andra att ta del av den service som myndigheter erbjuder via internet och telefon. De statliga myndigheternas lokala kontor spelar en viktig roll för medborgarnas möjligheter att träffa myndighetspersonal i fysiska möten.

I rapporten anförts vidare att den ökade digitaliseringen och framtagandet av e-tjänster i statliga myndigheters service bidrar till att statliga myndigheter kan tillhandahålla medborgare och företag service på ett mer kostnadseffektivt sätt och med större tillgänglighet och högre kvalitet. En del medborgare använder av olika anledningar inte myndigheternas digitala tjänster. Det är osäkert i vilken takt dessa individer kan ges förutsättningar att använda myndigheternas digitala tjänster. Statens servicecenter bedömer därför att den statliga lokala servicen under överskådlig tid behöver omfatta även viss fysisk direktservice och personliga möten för att säkerställa en likvärdig service till målgrupper med sämre förmåga att använda digital service. Enskilda statliga myndigheter kan enligt rapporten inte förväntas ta något större helhetsansvar för att ge likvärdig lokal statlig service åt medborgare och företag i hela landet. Varje statlig myndighet utvecklar sin serviceverksamhet utifrån sitt uppdrag samt sina ekonomiska och organisatoriska förutsättningar. Det har medfört att en del myndigheter har lagt ned flera av sina lokala kontor för att i stället tillhandahålla service genom digitala tjänster.

Statens servicecenter bedömer av dessa skäl att den statliga lokala servicen behöver organiseras på ett mer sammanhållet och hållbart sätt. I delrapporten En sammanhållen organisation för statlig lokal service, som överlämnades till regeringen den 22 mars 2017, föreslog Statens servicecenter att regeringen beslutar att inrätta en serviceorganisation som ansvarar för att medborgares, företags och nyanländas kontakter med staten på lokal nivå kan ske på ett sammanhållet sätt.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte under våren 2009 (bet. 2008/09:KU13) ett motionsyrkande om att regeringen skulle ta initiativ till att samordna enskilda myndigheters lokala service till medborgare och företag och att inrätta förvaltningsgemensamma lokala servicekontor med hänvisning till riksdagens behandling av en proposition om förenklad samverkan enligt samtjänstlagen.

Under våren 2010 (bet. 2009/10:KU29) behandlades genom förenklad beredning motionsyrkanden om bl.a. samverkan mellan myndigheter och utvidgad landsbygdsservice. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena mot bakgrund av att inga nya omständigheter framkommit som gav utskottet anledning att göra en annan bedömning i de aktuella frågorna.

Våren 2011 behandlade utskottet också (bet. 2010/11:KU23) motioner om samverkan och service i glesbygd. Utskottet ansåg att beredningen av Utredningen om utveckling av lokal service i samverkans förslag samt den pågående översynen av den statliga regionala förvaltningen borde avvaktas och avstyrkte motionerna.

Utskottet behandlade motioner om statliga och kommunala servicekontor våren 2013 (bet. 2012/13:KU19). Utskottet delade regeringens bedömning att den samverkan som inletts mellan myndigheter om förbättrad service till alla medborgare är positiv. Utskottet välkomnade också initiativen från berörda myndigheter som förbättrar tillgängligheten till grundläggande statlig service för fler medborgare, t.ex. att grundläggande statlig service förmedlas via tekniska lösningar som tillhandahålls i kommunala servicekontor eller andra gemensamma kontaktpunkter i dialog med berörda kommuner. Utskottet ansåg dock att beredningen av de utredningsförslag som finns på området inte bör föregripas. Ansvarsfördelningen mellan samarbetande parter och rätts-säkerhetsfrågor borde beaktas. Med det anförda avstyrktes motionerna.

I betänkande 2013/14:KU26 avstyrktes motioner om statliga och kommunala servicekontor efter förenklad beredning.

Våren 2016 (bet. 2015/16:KU17) avstyrkte utskottet motionsyrkanden om statliga och kommunala servicekontor. Utskottet pekade på att det pågick ett arbete som gällde statliga myndigheters beslut om lokalisering. Regeringen hade beslutat om ett myndighetsuppdrag som syftade till att ge regeringen en samlad bild av den statliga närvaron i landet samt underlag för bedömning av huruvida styrningen av myndigheterna behövde förtydligas i det avseendet. Ett annat uppdrag gällde analys av och förslag på vilka funktioner inom de statliga myndigheterna som kan vara lämpliga att bedriva samordnat i staten och utanför storstadsområdena. Utskottet välkomnade initiativ som förbättrar tillgängligheten till grundläggande statlig service för fler medborgare, t.ex. att grundläggande statlig service förmedlas via tekniska lösningar som tillhandahålls i kommunala servicekontor eller andra gemensamma kontaktpunkter i dialog med berörda kommuner. Utskottet ville dock inte föregripa resultatet av de uppdrag och det övriga arbete som pågick. Representanterna för Centerpartiet och Kristdemokraterna reserverade sig.

Våren 2016 föreslog näringsutskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om lokalisering och organisering av statliga myndigheter (bet. 2015/16:NU17). Utskottet ansåg att regeringen skulle pröva möjligheterna att omlokalisera myndigheter från större städer till landsbygden. Regeringen borde enligt utskottet i lämpligt sammanhang återrapporera till riksdagen vilka åtgärder den hade vidtagit och hur de principer som riksdagen sedan tidigare fastställt tillämpas. Riksdagen beslutade i enlighet med näringsutskottets förslag (rskr. 2015/16:201).

Även finansutskottet har behandlat motionsyrkanden om lokalisering av myndigheter (bet. 2015/16:FiU25). Utskottet föreslog ett tillkännagivande om att regeringen borde se till att statliga myndigheter under regeringen lokaliseras till förorter och lägen utanför de dyraste områdena i Stockholms innerstad samt även pröva lokalisering till andra delar av landet. Som skäl angav finansutskottet bl.a. att en flytt av offentlig förvaltning kan bidra till fler arbetstillfällen och till att höja statusen på stadsdelar som präglas av utanförskap. Riksdagen beslutade i enlighet med finansutskottets förslag (rskr. 2015/16:208).

Regeringens åtgärder med anledning av tillkännagivandena redovisas i budgetpropositionen för 2018 (se ovan).

Utskottets ställningstagande

Servicekontorsutredningen har i uppdrag att analysera och föreslå hur vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamhet kan organiseras på ett mer sammanhållet sätt. Syftet är att säkerställa och stärka tillgången till grundläggande statlig service för medborgare och företag i hela landet. Regeringen har som ett led i arbetet med att säkerställa och stärka den lokala statliga servicen även gett Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att fram till den 30 juni 2018 etablera tio nya servicekontor. Regeringen har också aviserat att arbetet med att stärka den statliga närvaron i landet, bl.a. genom omlokalisering av myndigheter, ska fortsätta.

Utskottet ser positivt på det arbete som pågår med att förbättra tillgängligheten till grundläggande statlig service för medborgare och företag i hela landet. Utskottet anser att resultatet av detta arbete inte bör föregripas och avstyrker därför motionerna.

Landshövdingar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om behörighetskrav för landshövdingar.

Motionen

Jeff Ahl och Dennis Dioukarev (båda SD) föreslår i motion 2017/18:164 yrkande 3 nya behörighetskrav för landshövdingar. Kraven ska innebära att en person för att bli utnämnd till landshövding i ett län måste ha bott längre i det länet än i något annat län. Dessutom får personen inte under de senaste fem åren ha varit medlem i ett riksdagsparti.

Gällande ordning

Arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer enligt 12 kap. 5 § första stycket regeringsformen. Av 12 kap. 5 § andra stycket regeringsformen framgår att det vid beslut om statliga anställningar vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska fästas avseende endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Enligt förarbetena (prop. 1973:90 s. 405 f.) är bestämmelsen ett uttryck för principen att statliga tjänster ska tillsättas efter objektiva grunder utan att ta hänsyn till ovidkommande omständigheter.

Närmare bestämmelser om tillsättning av statliga tjänster finns i lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. Enligt 4 § ska skickligheten sättas främst om det inte finns särskilda skäl för något annat. I förarbetena (prop. 1993/94:65 s. 44) påpekades att förtjänst och skicklighet i regeringsformen nämns endast som exempel och att även andra sakliga grunder kan vägas in vid bedömningen.

Regeringens förfarande vid rekrytering av myndighetschefer framgår av en skrivelse om regeringens utnämningsspolitik (skr. 2009/10:43) som överlämnades till riksdagen hösten 2009. I skrivelsen anförs att uppgiften som landshövding kräver att man har goda ledaregenskaper. Därtill kommer förmågan att dels kunna företräda staten i länet, dels löpande kunna samla synpunkter från olika statliga och kommunala företrädare samt näringslivsföreträdare i länet och i lämplig form hålla regeringen orienterad om utvecklingen i länet. Detta kräver särskild kompetens. Vidare anförs i skrivelsen att starka skäl talar för att regeringen ska kunna rekrytera landshövdingar brett och förutsättningslöst. Landshövdingeämbetet är speciellt och kräver egenskaper som inte alltid sammanfaller med de krav som i övrigt ställs på myndighetschefer. God kännedom om och insikter i det politiska besluts-systemet kan vara ett sådant krav.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom vad som anförs i motionen om behörighetskrav för landshövdingar. Motionsyrkandet avstyrks.

Utnämningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om regeringens utnämningar.
Jämför reservation 5 (KD).

Motionerna

Cecilia Widegren (M) begär i motion 2017/18:472 att regeringens nuvarande utnämningsprocess ses över (yrkande 1) och att det genomförs en konsekvens- och effektutvärdering av regeringens försenade utnämningar (yrkande 2). I motionen anförs att det gick 208 dagar innan regeringen utsåg en ny landshövding i Västra Götalands län. Kalmar län har saknat en landshövding i över elva månader. Vidare anser motionären att regeringen inte har en fungerande utnämningsspolitik.

I kommittémotion 2017/18:3625 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5 föreslås att man ska tillämpa öppna och transparenta rekryteringar för offentliga tjänster. Motionärerna anför att en viktig jämställdhetspolitisk fråga är tillsättningen av offentliga tjänster. Vidare anför motionärerna att därför sker tillsättningen av offentliga tjänster i ledande positioner numera med öppna förfaranden med annonsering, kravprofiler och dokumentation.

Gällande ordning

Regeringens förfarande vid rekrytering av myndighetschefer framgår av en skrivelse om regeringens utnämningsspolitik (skr. 2009/10:43) som överlämnades till riksdagen hösten 2009. I en skrivelse från våren 2014 om regeringens förvaltningspolitik redovisar regeringen vissa bedömningar om utnämningsspolitiken (skr. 2013/14:155).

I skrivelsen från 2009 redovisades bl.a. de ändringar i anställningsprocessen som genomförts av regeringen. Regeringen bedömde att varje rekrytering av en statlig myndighetschef även fortsättningsvis borde göras med utgångspunkt i en kravprofil. Kravprofilen bör innehålla såväl specifika krav utifrån verksamhetens behov som generella krav, t.ex. dokumenterat god ledarskapsförmåga och god kommunikativ förmåga. Av skrivelsen framgick att kravprofilen läggs i akten efter en avslutad rekryteringsprocess. I fråga om intresseannonsering framgick det av skrivelsen att regeringens målsättning att intresseannonsering ska vara huvudregel, bör ligga fast.

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 2 s. 88) anförs att regeringens rekryteringspolitik förändrades under 2007 i och med att

annonsering blev huvudregel vid rekrytering av myndighetschefer. I stort har rekryteringsarbetet formmässigt bedrivits likartat sedan dess, även om riksdagens beslut att dels införa sekretessbestämmelser vid rekrytering av myndighetschefer (prop. 2009/10:56), dels ta bort kravet i regeringsformen på svenskt medborgarskap för den som utses till myndighetschef har påverkat utformningen av rekryteringsprocessen (prop. 2009/10:80). Rekryteringen av myndighetschefer inleds regelmässigt med att en kravprofil upprättas, som biläggs ärendets akt så snart regeringen fattat beslut i anställningsärendet. Därefter publiceras annonsen, som utgår från kravprofilen, på regeringens webbplats och i de kanaler som anses relevanta för befattningen. Normalt hanterar det för myndigheten ansvariga departementet granskning och urval av kandidater som anmält sitt intresse.

Granskningar av utnämningmakten

Sedan hösten 2009 granskar utskottet de åtgärder som regeringen vidtagit för att öka öppenheten vid tjänstetillsättningar av chefer vid myndigheter i Sverige.

Även om erfarenheten av öppna rekryteringsförfaranden vid den första granskningen hösten 2009 var begränsad konstaterade utskottet att personer som lämnat in intresseanmälningar hade ingått i slutskedet i 40 av de 50 öppna rekryteringsförfaranden som hade genomförts sedan oktober 2007. Till utskottets ställningstagande lämnades en reservation (S, MP). I reservationen konstaterades bl.a. att endast 50 av de 116 utnämningar som då hade genomförts av regeringen hade varit öppna rekryteringar där man tillämpat ett förfarande som inneburit att regeringen annonserat efter intresseanmälningar samt att av dessa 50 hade i endast 33 fall någon av de personer som lämnat in intresseanmälningar fått tjänsten.

Hösten 2011 konstaterade utskottet att i 60 av de 87 öppna rekryteringsförfaranden som genomförts sedan oktober 2007 (dvs. 69 procent) hade personer som lämnat in intresseanmälningar innan ansökningstidens utgång fått den utannonserade tjänsten. Utskottet noterade även att denna andel hade ökat något under senare år (dvs. mellan oktober 2009 och september 2011).

Hösten 2013 konstaterade utskottet att andelen öppna rekryteringar ur den krets där regeringen avser att tillämpa öppna rekryteringsförfaranden sedan oktober 2007 fortfarande var hög (81 procent). Dock hade andelen utnämnda myndighetschefer som lämnat in intresseanmälningar före ansökningstidens utgång minskat under den senaste granskningsperioden, även om denna andel totalt, dvs. sedan oktober 2007, var förhållandevis hög (76 av 122 utnämningar eller 62 procent). Andelen öppna tjänstetillsättningar där externt rekryteringsstöd använts hade ökat. Utskottet konstaterade sammanfattningsvis att införandet av öppna rekryteringsförfaranden hade inneburit viktiga förändringar; exempelvis ingick andra intresserade kandidater än den som utnämns i slutskedet av en rekrytering i mycket stor utsträckning. Likafullt var effekterna av dessa förändringar fortfarande inte analyserade på djupet.

Utskottet uttryckte därför att man skulle välkomna om regeringen vid ett lämpligt tillfälle genomförde en noggrann uppföljning och utvärdering av dessa nya rekryteringsförfaranden och hur de stärker kvaliteten i den statliga chefsrekryteringsprocessen.

Utskottet konstaterade hösten 2015 att andelen öppna rekryteringar för den typ av utnämningar där regeringen avser att tillämpa öppna rekryteringsförfaranden fortfarande var hög (84 procent för oktober 2007–september 2015). Andelen utnämnda myndighetschefer som lämnat in intresseanmälningar före ansökningstidens utgång när öppna rekryteringsförfaranden tillämpats var 61 procent under hela perioden (oktober 2007–september 2015) och 58 procent under oktober 2013 t.o.m. september 2015. Utskottet såg positivt på att öppna rekryteringsförfaranden infördes och ville framhålla att det hade inneburit viktiga förändringar; exempelvis kunde fler och andra kandidater än vid ett mer slutet förfarande aktualiseras. Den uppföljning och utvärdering av öppna rekryteringsförfaranden som utskottet såg som välkommen i 2013 års granskning hade dock inte kommit till stånd. Utskottet vidhöll därför sitt ställningstagande och förutsatte att regeringen skulle genomföra en sådan uppföljning och utvärdering.

Hösten 2017 fann utskottet att andelen öppna rekryteringar för den krets där regeringen avser att tillämpa öppna rekryteringsförfaranden fortfarande var hög (86 procent för oktober 2007–september 2017). Över tid kan det konstateras att andelen öppna rekryteringar har ökat från ca 70 procent under perioden 2007–2009 till över 90 procent från 2011 och framåt. Andelen utnämnda myndighetschefer som lämnat in intresseanmälningar före ansökningstidens utgång när öppna rekryteringsförfaranden tillämpats är totalt 67 procent under hela perioden (oktober 2007 t.o.m. september 2017). Över tid kan det konstateras en ökning från 66 procent under perioden 2007–2009 till 86 procent från 2015, under innevarande mandatperiod, samtidigt som variationen mellan olika år varit stor. Andra kandidater än den som fick anställningen kallades till anställningsintervju i 93 procent av fallen under perioden oktober 2007 t.o.m. september 2017. Under hela perioden har andelen utnämningar där andra kandidater än den som fick anställningen kallats till anställningsintervju legat på en hög nivå. Externt rekryteringsstöd användes i 79 procent av utnämningarna under perioden oktober 2007 t.o.m. september 2017, i de fall då öppen rekrytering tillämpades. Efter en nedgång under perioden 2013–2015 har andelen under den senaste perioden återigen ökat till omkring 80 procent. I svarspromemorian från Finansdepartementet framgår att det i stort sett i samtliga fall har handlat om externt rekryteringsstöd i form av en s.k. second opinion. Utskottet såg positivt på införandet av öppna rekryteringsförfaranden och ville framhålla att det har inneburit viktiga förändringar; exempelvis kan fler och andra kandidater än vid ett mer slutet förfarande aktualiseras. Utskottet noterade i den förra granskningen att effekterna av dessa förändringar inte var analyserade på djupet. I granskningen anfördes att utskottet därför skulle välkomna om regeringen vid ett lämpligt tillfälle genomförde en noggrann uppföljning och utvärdering av dessa nya

rekryteringsförfaranden och hur de stärker kvaliteten i den statliga chefsrekryteringsprocessen. Regeringskansliet har i årets granskning hänvisat till den uppföljning som redovisades i budgetpropositionen för 2017 (se ovan). Vidare anförs att ett gemensamt kansli för rekrytering av myndighetschefer m.fl. nu har inrättats inom Regeringskansliet. Denna funktion var under upprättande vid utskottets granskning hösten 2015. Medarbetare vid funktionen biträder departementen med chefsförsörjningskompetens och erfarenhet av chefsrekrytering på hög nivå. Avsikten är att kansliet ska leda till professionalisering av utnämningsarbetet, överblick över chefsförsörjningsarbetet och större enhetlighet i stödet till den politiska ledningen.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan granskar utskottet sedan hösten 2009 de åtgärder som regeringen vidtagit för att öka öppenheten vid tjänstetillsättningar av chefer vid myndigheter i Sverige. Hösten 2017 fann utskottet att andelen öppna rekryteringar för den krets där regeringen avser att tillämpa öppna rekryteringsförfaranden är hög. Utskottet såg också positivt på införandet av öppna rekryteringsförfaranden och framhöll att det har inneburit viktiga förändringar, t.ex. att fler och andra kandidater än vid ett mer slutet förfarande kan aktualiseras. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns skäl till något tillkännagivande till regeringen om öppna och transparenta rekryteringar. Utskottet avstyrker därför motion 2017/18:3625 yrkande 5.

Det finns enligt utskottets mening inte heller skäl att ta något initiativ med anledning av vad som anförs i motion 2017/18:472 yrkandena 1 och 2.

Myndigheters ledningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om myndigheters ledningsformer.
Jämför reservation 6 (C) och särskilt yttrande 1 (S, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3036 av Per Åsling m.fl. (C) yrkande 3 föreslås att man prövar möjligheten att låta fler myndigheter ledas av en styrelse. Motionärerna anför att en liten andel av myndigheterna leds av en styrelse. Ett motsvarande förslag finns i motion 2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 3. Även i kommittémotion 2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 24 anförs att fler myndigheter bör ledas av en styrelse.

Fredrik Lundh Sammeli (S) föreslår i motion 2017/18:1843 att svenska myndigheter i högre grad ska utformas som styrelsemyndigheter i stället för enrådgivningsmyndigheter med insynsråd (yrkande 1) och att man ska verka för att andelen förtroendevalda ökar i myndighetsstyrelserna (yrkande 2). Under

en alltför lång tid har enligt motionären statens styrning av myndigheterna varit otydlig samtidigt som det skett en avveckling av myndighetsstyrelserna till förmån för insynråd. Om förtroendevalda i större utsträckning är representerade i styrelserna anser motionären att det skapas en folklig förankring och en demokratisk påverkansmöjlighet.

Gällande ordning

Den 1 januari 2008 trädde myndighetsförordningen (2007:515) i kraft. Syftet med förordningen var bl.a. att tydligare reglera ansvaret för myndigheternas verksamheter. I samband med att varje myndighets instruktion sågs över för att anpassas till den nya förordningen skulle även myndighetens ledningsform övervägas. Myndighetsförordningen reglerar de tre ledningsformerna enrådighetsmyndighet, styrelsemyndighet och nämndmyndighet. Den tidigare vanligaste ledningsformen styrelse med begränsat ansvar togs bort i och med den nya regleringen.

Enligt 2 § myndighetsförordningen leds en myndighet av

1. en myndighetschef (enrådighetsmyndighet)
2. en styrelse (styrelsemyndighet)
3. en nämnd (nämndmyndighet).

Myndighetens ledningsform anges i myndighetens instruktion eller i någon annan författning.

I 3 § anges att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Enligt den förvaltningspolitiska proposition som regeringen lämnade i mars 2010 (prop. 2009/10:175 s. 108 f.) väljer regeringen den ledningsform som bäst gagnar verksamheten. Verksamhetens art, politiska prioriteringar och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt är enligt propositionen utgångspunkten för valet av ledningsform. I propositionen anfördes att det i de allra flesta förvaltningsmyndigheter är myndighetschefen som ansvarar för verksamheten inför regeringen. Ledningsformen lämpar sig i regel väl för verksamhet som i hög grad är styrd av lag, som i huvudsak är av rutinärende- och servicekaraktär eller av främjande karaktär eller en myndighet med ett litet finansiellt ansvar.

Regeringen väljer enligt propositionen att inrätta ett insynråd i vissa enrådighetsmyndigheter. Insynrådets uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Insynrådet har inga beslutsbefogenheter. Vidare anfördes i propositionen att insynråd kan förekomma exempelvis då insyn i verksamheten av medborgare och politiker bedöms som särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper. Drygt

hundra förvaltningsmyndigheter leds för närvarande av en myndighetschef, och en majoritet av dessa myndigheter har ett insynsråd.

I propositionen anför regeringen att den i vissa myndigheter väljer att inrätta en styrelse. Det är då styrelsen som ansvarar inför regeringen för verksamheten. Myndighetschefen ansvarar inför styrelsen för den löpande verksamheten enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen utfärdar. Ledningsformen är enligt propositionen lämplig för myndigheter som beslutar om medel i stor omfattning, myndigheter med stora anslag eller transfereringar, myndigheter som förvaltar stora tillgångar, forskningsintensiv eller kunskapsproducerande verksamhet eller verksamhet som i stor utsträckning påverkar näringsliv, kommuner eller landsting.

I Finansdepartementets promemoria Vägledning vid val av myndigheters ledningsformer redogörs för vad som bör vara vägledande vid valet av ledningsform. Innehållet i promemorian tar sin utgångspunkt i de kriterier för val av ledningsform som angavs i den förvaltningspolitiska propositionen. Följande kriterier talar enligt promemorian för att en myndighet bör ledas av en styrelse:

- omfattande finansiellt ansvar i form av budgetomslutning eller tillgångar
- stor påverkan på andra samhällssektorer, dvs. näringsliv, kommuner, landsting, ideella organisationer och medborgare, exempelvis genom att myndighetens ledning beslutar om föreskrifter och har ett stort ansvar att göra egna strategiska och principiella vägval
- tvärsektoriell och komplex verksamhet som rör flera samhällsområden
- forskningsintensiv och kunskapsproducerande verksamhet (högre utbildning)
- affärsliknande verksamhet
- tydligt behov av bredd i form av olika kompetenser för att leda verksamheten.

Tidigare behandling

Våren 2009 behandlade utskottet en motion om att regeringen vid utnämningar av styrelseledamöter i bl.a. myndigheter skulle beakta att hela Sverige blev representerat. Utskottet förutsatte att regeringen beaktade att styrelserna fick en ändamålsenlig sammansättning och avstyrkte motionen (bet. 2008/09:KU13 s. 11 f.).

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om att lagreglera insynsråden vid enrådighetsmyndigheter (bet. 2013/14:KU26 s. 10 f.). Utskottet ansåg att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet såg således inget behov av att lagreglera utnämningen av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Därmed avstyrktes motionen. Representanten för Vänsterpartiet reserverade sig till förmån för bifall till motionen.

Motioner om representation i myndigheternas styrelser och insynsråd behandlades senast av utskottet i betänkande 2015/16:KU17 (s. 73). Utskottet

förutsatte att regeringen sörjer för att myndigheternas styrelser och insynsråd har en ändamålsenlig sammansättning. Utskottet konstaterade att myndigheterna lyder under regeringen som i sin tur är ansvarig inför riksdagen och uttalade att utskottet utgår från att regeringen ser till att myndigheterna följer beslut av riksdagen och regeringen. Utskottet såg inte skäl att föreslå ett tillkännagivande om utformningen av myndigheternas styrelser och insynsråd och avstyrkte motionerna. I betänkandet finns ett särskilt yttrande (S).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna 2016/17:3036 yrkande 3, 2017/18:3501 yrkande 3, 2017/18:3788 yrkande 24 och 2017/18:1843 yrkande 1.

Utskottet vidhåller även sitt tidigare ställningstagande i fråga om representation i myndigheternas styrelser och avstyrker motion 2017/18:1843 yrkande 2.

Länsstyrelsernas uppgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om länsstyrelsernas uppgifter.
Jämför reservation 7 (KD).

Motionerna

Patrik Björck (S) anser i motion 2016/17:1148 att det finns ett behov av ett ändrat arbetssätt inom länsstyrelserna och föreslår en översyn av hur man kan återfå en politisk styrning av länsstyrelserna. Motionären anför att enskilda medborgare uppfattar länsstyrelsernas agerande som maktfullkomligt och utan hänsyn till lokalsamhället. En lokal verklighetsförankring skulle stärka människors tilltro till vårt demokratiska system, och därför bör regeringen i regleringsbrev för länsstyrelserna framhålla vikten av att ta hänsyn till lokala förutsättningar och möjligheter.

I motion 2016/17:1487 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) begärs en översyn av länsstyrelsernas arbetssätt för att säkerställa en enhetlig och rättssäker hantering inom länsstyrelsernas ansvarsområden. Motionären anför att det ofta kommer signaler om att ärenden hanteras mycket olika hos de olika länsstyrelserna.

Penilla Gunther m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2016/17:3393 yrkande 5 att länsstyrelsernas uppgifter när det gäller näringsverksamheten på landsbygden och den småskaliga vattenkraften inte ställs mot varandra.

I motion 2017/18:1410 begär Anna-Caren Säterberg och Kalle Olsson (båda S) en effektivisering av länsstyrelsernas handläggningstider.

Lars Hjälmered m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2017/18:3408 yrkande 4 att länsstyrelserna får i uppdrag att säkerställa en enhetlig rättstillämpning i hela landet genom rättsliga styrdokument och fortsatt koncentration av uppgifter.

Gällande ordning

I förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion anges att det i varje län finns en länsstyrelse som ansvarar för den statliga förvaltningen i länet, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter. Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Indelningskommittén m.m.

Regeringen beslutade den 2 juli 2015 att ge en kommitté i uppdrag att bl.a. föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting (dir. 2015:77). Kommittén har antagit namnet Indelningskommittén. Regeringen beslutade i juni 2017 (dir. 2017:72) att detta uppdrag och tillhörande deluppdrag ska utgå. Kommittén ska inte heller utreda länsstyrelsernas organisation eller lämna förslag till hur det regionala utvecklingsansvaret ska tilldelas landstingen. Kommittén behåller dock uppdragen i fråga om beteckningen för kommuner på regional nivå och statliga myndigheters regionala indelning. När det gäller det regionala utvecklingsansvaret behåller kommittén uppdraget om finansiering av förvaltningsutgifter.

Indelningskommittén överlämnade den 1 mars 2018 betänkandet Myndighetsgemensam indelning – samverkan på regional nivå (SOU 2018:10). Kommittén föreslår bl.a. en myndighetsgemensam regional indelning för tio statliga myndigheter och att region blir ny beteckning på landstingen.

Regeringen överlämnade den 6 april 2018 proposition 2017/18:206 Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar. I propositionen föreslås att lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ändras så att lagen omfattar samtliga län. Det regionala utvecklingsansvaret innefattar uppgifter inom bl.a. regionalt tillväxtarbete och den regionala transportinfrastrukturen. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Tidigare behandling

I betänkande 2012/13:KU19 (s. 25 f.) avstyrktes motioner om länsstyrelsernas uppgifter med hänvisning till att beredningen av betänkandet från Utredningen om den statliga regionala förvaltningen inte borde föregripas.

I betänkande 2013/14:KU26 (s. 39) avstyrktes motioner om länsstyrelsernas uppgifter efter förenklad beredning.

Utskottet avstyrkte ett motionsyrkande om länsstyrelsernas uppgifter i betänkande 2015/16:KU17 (s. 84 f.). Utskottet ville inte föregripa Indelningskommitténs arbete.

Utskottets ställningstagande

Indelningskommittén har nyligen överlämnat sitt slutbetänkande till regeringen. Regeringen har också nyligen lämnat en proposition om ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar till riksdagen. Utskottet, som avser att bereda propositionen i 2017/18:KU46, vill inte föregripa det fortsatta beredningsarbetet. Därmed avstyrks motionerna.

Antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionerna

I motion 2016/17:1450 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M) begärs ett tillkännagivande om att minska antalet myndigheter i Sverige. Målsättningen måste vara att minska antalet ytterligare genom sammanslagningar eller nedläggningar av överflödiga myndigheter. En del myndigheter sysslar enligt motionen med opinionsbildning. Opinionsbildande myndigheter är ett demokratiproblem. Ansvaret för opinionsbildning i ett demokratiskt samhälle ska inte vara en statlig uppgift utan ska ligga hos enskilda människor, intresseorganisationer, partier, medier m.m.

I motion 2017/18:629 av Anna Hagwall (-) föreslås att varje form av skattefinansierad åsiktpåverkan ska upphöra. Motionären anför att många statliga verk har till uppgift att påverka medborgarna.

Jonas Millard m.fl. (SD, -) begär i kommittémotion 2017/18:877 en inventering av de befintliga myndigheterna och att förvaltningen görs mer effektiv (yrkande 4) samt att man ska se över hur myndighetsaktivism kan bemötas (yrkande 2). I motionen anförts att man behöver ta ett helhetsgrepp på

myndighetsfrågan och genomföra en myndighetsinventering för att avgöra vilka myndigheter som inte är samhällsnyttiga. Myndigheter som är politiserade, överflödiga eller vars uppdrag överlappar andra myndigheters bör läggas ned eller reformeras.

I motion 2017/18:1293 föreslår Christian Holm Barenfeld (M) att man ska se över lagstiftningen och vidta nödvändiga åtgärder för att stoppa myndigheters och statliga företags möjligheter att bedriva politisk åsiktsbildning. Jenny Petersson (M) begär i motion 2017/18:2704 yrkande 1 att regeringen ser över myndigheternas regleringsbrev för att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning. I motion 2017/18:3448 begär Fredrik Schulte (M) ett förbud för offentlig förvaltning att ägna sig åt politisk opinionsbildning.

Erik Bengtzboe (M) föreslår i motion 2017/18:3311 en utredning om ett förbud för statliga myndigheter och företag att lobba mot riksdag, regering och andra beslutsfattare.

Erik Bengtzboe och Jesper Skalberg Karlsson (båda M) efterfrågar i motion 2017/18:3259 en utredning om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva lobbning gentemot svenska beslutsfattare.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen gäller att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Härutöver finns det vissa generella bestämmelser i lagar och förordningar som behandlar myndigheternas informationsverksamhet, såsom i förvaltningslagen och myndighetsförordningen. Några särskilda bestämmelser som reglerar opinionsbildande informationsverksamhet finns inte.

Statsbidrag om sammanlagt ca 13,7 miljarder kronor fördelades till det civila samhällets organisationer under 2016 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 187). Inom Regeringskansliet har det under 2016–2017 utretts hur statliga bidrag till stöd för det civila samhällets organisationer ska kunna bli mer långsiktiga, förutsebara och enhetliga. Resultatet av utredningen bereds nu inom Regeringskansliet.

Förvaltningskommittén

I sitt delbetänkande (SOU 2007:107) definierade 2006 års förvaltningskommitté (förvaltningskommittén) opinionsbildande verksamhet som en extern informationsaktivitet riktad mot allmänheten för att aktivt påverka dess kunskaper, attityder eller beteenden i en avsedd riktning.

I förvaltningskommitténs slutbetänkande Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning (SOU 2008:118 s. 69 f.) föreslog kommittén att när statliga myndigheter inrättas ska dessa som huvudregel ges ett tidsbegränsat mandat. Efter en i förväg bestämd tid bör uppnådda resultat i myndigheten prövas. Om behovet av myndighetens verksamhet därefter

bedöms kvarstå och om de uppnådda resultaten bedöms vara tillräckliga, kan beslut fattas om att inrätta myndigheten som ordinarie. Förfarandet borde enligt kommittén vara tvingande och regleras i lag. Betänkandet behandlades i regeringens förvaltningspolitiska proposition (prop. 2009/10:175).

Regeringens förvaltningspolitiska proposition

I proposition 2009/10:175 (s. 38 f.) bedömer regeringen att det inte bör vara en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning eller företräda särintressen inom sitt verksamhetsområde. Informationsverksamheten bör enligt regeringen ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag. Vidare anser regeringen att när myndigheten har informationsuppgifter som ska påverka människors attityder eller beteenden bör informationsinsatserna prövas särskilt noggrant av myndigheten. För att förtydliga och avgränsa myndigheternas informationsuppgifter bedömer regeringen att berörda myndigheters instruktioner bör ses över.

I fråga om förvaltningskommitténs definition av opinionsbildning framgår det av propositionen att remissinstansernas synpunkter visar att begreppet opinionsbildning inte är entydigt utan kan definieras på olika sätt. Regeringen anser, i likhet med flera remissinstanser, inte att det är relevant att använda begreppet opinionsbildning för den sakliga och opartiska information som myndigheterna enligt sina uppdrag ska tillhandahålla och sprida. Regeringen delar kommitténs bedömning att myndigheter bör få använda information i sin verksamhetsutövning som ett medel för att påverka kunskaper, attityder och beteenden, under förutsättning att informationen är saklig och opartisk, att insatsen ligger inom ramen för myndighetens uppgifter och att den inte står i konflikt med någon annan uppgift eller roll som myndigheten har. Utformningen av informationsinsatser som har som uttalat syfte att påverka attityder och beteenden bör dock enligt regeringen prövas noggrant av myndigheten.

Regeringen anför att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det kommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vad gäller val av form för opinionsbildande verksamhet. Regeringen bedömer att myndighetschefernas och de anställdas omdöme är av avgörande betydelse.

I propositionen (s. 108) skriver regeringen också att den inte delar förvaltningskommitténs förslag att statliga myndigheter bör inrättas med ett tidsbegränsat mandat. Regeringen följer löpande sina myndigheter och lägger ned, ombildar och inrättar nya myndigheter i den utsträckning som anses mest lämplig för olika verksamheter vid olika tillfällen. Vidare skriver regeringen att kommitténs föreslagna ordning med stor sannolikhet skulle försvara myndighetens arbete med exempelvis rekrytering och möjligheten att skapa långsiktiga relationer med myndigheter, näringsliv, kommuner och andra organisationer, vilket flera av remissinstanserna pekar på. Vidare finns det risk

för att myndighetens ledning utvecklar ett kortsiktigt perspektiv som inte gynnar verksamheten på lite längre sikt.

Antalet myndigheter

Enligt budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 bilaga 2 s. 7) har antalet myndigheter fortsatt att minska, men med en avtagande takt. Den 1 januari 2017 fanns det 343 myndigheter under regeringen, vilket var en minskning med fyra myndigheter sedan den 1 januari 2016. Statistiken omfattar förvaltningsmyndigheter och domstolar som lyder under regeringen och som regeringen har utfärdat en specifik förordning med instruktion för, eller som styrs av en särskild lag. Statistiken omfattar inte myndigheter som har ett tidsbegränsat uppdrag, såsom delegationer och kommittéer. De s.k. utlandsmyndigheterna ingår i statistiken i Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motioner om myndigheters opinionsbildande verksamhet avstyrktes av utskottet våren 2007 (bet. 2006/07:KU12 s. 7 f.). Utskottet anförde då att opinionsbildande åtgärder som myndigheter vidtar i vissa fall kan vara ett mer ändamålsenligt styrmedel än regler, och utskottet utgick från att myndigheterna i sådana sammanhang iakttar regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Utskottet angav vidare att regeringen hade tillsatt en utredning med bl.a. uppgiften att granska och ompröva myndigheters opinionsbildande verksamhet, samt att det står regeringen fritt att ändra myndigheternas arbetsätt om den anser det motiverat.

Motioner om antalet myndigheter behandlades av utskottet våren 2009 (bet. 2008/09:KU13 s. 12 f.). Utskottet avstyrkte då motionsyrkanden om en översyn av antalet myndigheter med hänvisning till en pågående beredning av Förvaltningskommitténs delbetänkande och slutbetänkande inom Regeringskansliet.

Motioner om myndigheternas opinionsbildande verksamhet behandlades också av konstitutionsutskottet våren 2009 (bet. 2008/09:KU13 s. 15 f.). Utskottet avstyrkte då motionerna med hänvisning till att beredningen av förvaltningskommitténs förslag inte borde föregripas. Även våren 2010 avstyrktes motioner med samma motivering (bet. 2009/10:KU29 s. 5 f.).

Utskottet behandlade motioner om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter våren 2011 (bet. 2010/11:KU23 s. 16 f.). Inledningsvis noterade utskottet att antalet myndigheter under perioden 2007–2010 minskade med 16 procent och att antalet årsarbetskrafter under samma period minskade med 3 procent. Utskottet delade regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande

verksamhet. Utskottet ansåg att frågor om såväl antalet statliga förvaltningsmyndigheter som myndigheters verksamhet främst är regeringens uppgift att ta ställning till. Mot den bakgrunden fann inte utskottet skäl att bifalla yrkandena i motionerna.

Våren 2013 behandlade utskottet motioner om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter. Utskottet gjorde följande ställningstagande (bet. 2012/13:KU19 s. 21):

Utskottet noterar inledningsvis att antalet myndigheter har fortsatt att minska. Utskottet delar regeringens bedömning att statliga myndigheter som regel inte bör inrättas med ett tidsbegränsat mandat. Som tidigare delar också utskottet regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vad gäller val av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet vidhöll också sitt tidigare ställningstagande att det i första hand är en uppgift för regeringen att ta ställning till frågor om antalet statliga myndigheter och myndigheters verksamhet. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet motionerna. Kammaren följde utskottet.

I betänkande 2013/14:KU26 (s. 39) avstyrktes motioner om antalet myndigheter efter förenklad beredning.

Våren 2016 avstyrkte utskottet senast motioner om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter (bet. 2015/16:KU17 s. 56). Utskottet konstaterade att antalet myndigheter hade fortsatt att minska. Som utskottet påpekat tidigare var det av största vikt att myndigheternas information präglades av det förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande i fråga om antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet och avstyrker motionerna 2016/17:1450, 2017/18:629, 2017/18:877 yrkandena 2 och 4, 2017/18:1293, 2017/18:2704 yrkande 1, 2017/18:3448 och 2017/18:3311.

Utskottet är inte heller berett att ta något initiativ till ett sådant tillkännagivande som föreslås i motion 2017/18:3259. Motionsyrkandet avstyrks.

Arbete mot korruption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om arbetet mot korruption.

Motionen

I motion 2016/17:1514 av Margareta Cederfelt (M) anförs att regeringen bör se över förekomsten av korruption i det svenska samhället och föreslå hur arbetet mot korruption kan effektiviseras. Det bör enligt motionären även införas nolltolerans mot korruption.

Bakgrund

Enligt den definition som regeringen använder för den offentliga sektorn innebär korruption att utnyttja en offentligrättslig ställning för att uppnå otillbörlig vinning för sig själv eller andra (Värdegrundsdelegationen, En kultur som motverkar korruption, dnr S2014.024). Definitionen omfattar brottsliga handlingar som att ta emot eller ge mutor, missbruk av förtroende och tjänstefel men även jäv, nepotism och andra liknande olämpliga beteenden.

Flera utredningar har de senaste åren konstaterat att de statliga myndigheternas arbete för att förebygga och motverka korruption inte är tillräckligt bra utan bör bli bättre (se Statliga myndigheters skydd mot korruption, RiR 2013:2 och Myndigheternas arbete för att förebygga och upptäcka korruption, Statskontoret 2015:23).

I svar på skriftlig fråga 2016/17:1814 om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att minska korruptionen i Sverige anförde civilminister Ardalan Shekarabi den 29 augusti 2017 bl.a. följande:

För att säkerställa förtroendet för staten, inklusive våra myndigheter, har regeringen under året stärkt arbetet med att motverka korruption. Statskontoret fick i våras i uppdrag av regeringen att inom ramen för arbetet med en god förvaltningskultur särskilt utveckla och intensifiera arbetet med att upptäcka och förebygga korruption och andra oegentligheter i staten. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot de myndigheter som gör stora inköp eller verkar nära byggbranschen. Vidare har Statskontoret inrättat ett nätverk mot korruption som i stort sett alla myndigheter har anslutit sig till. Statskontoret utarbetar dessutom riktlinjer för hur statliga myndigheter kan arbeta för att underlätta för anställda, uppdragstagare, leverantörer och kunder som vill meddela misstankar om korruption. Regeringen har också gett Statskontoret i uppdrag att göra en översyn av hur Statens fastighetsverk arbetar med en god förvaltningskultur. Därutöver har Ekonomistyrningsverket fått i uppdrag att se över vissa myndigheters tillämpning av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. En viktig målsättning med den Nationella upphandlingsstrategin, som regeringen tagit fram, är att alla upphandlande myndigheter och enheter bör ha interna riktlinjer för hur de motverkar förekomsten av korruption och jäv i upphandlingar.

Att motverka korruption och andra oegentligheter inom den offentliga sektorn är en prioriterad åtgärd för regeringen. Regeringen följer därför myndigheternas arbete mot korruption och kommer vidta de åtgärder som behövs.

Statskontoret överlämnade den 15 december 2017 promemorian Ett stärkt arbete mot korruption och andra oegentligheter i statsförvaltningen till regeringen. Promemorian innehåller en beskrivning av arbetet inom nätverket mot korruption och en sammanfattning av ett förslag till riktlinjer för visseblåsarfunktioner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar det arbete som pågår och finner inte skäl att ta några initiativ med anledning av motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

Tjänstemannaansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel och tillkännager detta för regeringen.

Jämför särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) begär i kommittémotion 2017/18:3119 ett tillkännagivande om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. En sådan förändring skulle enligt motionärerna ha flera syften, bl.a. att stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten.

Jonas Millard m.fl. (SD, -) föreslår i kommittémotion 2017/18:877 att ett moderniserat och ändamålsenligt ämbetsansvar ska införas för tjänstemän i förvaltningen (yrkande 3). Motionärerna efterfrågar även en utredning av hur och i vad mån det straffrättsliga och allmänna ansvaret för högre myndighetschefer och generaldirektörer kan skärpas (yrkande 1). I motionen anförts att det måste bli lättare att ingripa straffrättsligt mot såväl generaldirektörer som handläggare.

Även i kommittémotion 2016/17:3470 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om ett modernt ämbetsansvar. Det finns enligt motionärerna skäl att utvärdera gällande lagstiftning och utreda om tjänsteansvarsbestämmelserna behöver skärpas.

I flera motioner begärs att tjänstemannaansvaret ska återinföras. Sådana yrkanden finns i motionerna 2016/17:1784 av Said Abdu (L), 2016/17:1875 av Sotiris Delis och Erik Ottoson (båda M), 2016/17:2276 av Markus Wiechel

och Paula Bieler (båda SD), 2017/18:142 av Said Abdu (L), 2017/18:2346 av Boriana Åberg (M), 2017/18:3144 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och 2017/18:3446 av Fredrik Schulte (M).

En översyn av lagstiftningen för att utvidga och förstärka tjänstemannaansvaret begärs i motionerna 2016/17:2178 av Sten Bergheden (M), 2017/18:1862 av Staffan Danielsson (C), 2017/18:1941 av Christian Holm Barenfeld (M), 2017/18:1957 av Mats Green m.fl. (M), 2017/18:1961 av Lars Beckman (M), 2017/18:1991 av Hans Rothenberg (M), 2017/18:2238 av Lars-Arne Staxäng (M), 2017/18:3225 av Michael Svensson (M) och 2017/18:3843 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkandena 2 och 3.

Ida Drougge (M) föreslår i motion 2017/18:2799 att brottet tjänstefel ska utvidgas till att omfatta även annan myndighetsverksamhet än myndighetsutövning, t.ex. hantering av offentliga medel (yrkande 1), att de straffrättsliga påföljderna suspension och avsättning ska återinföras (yrkande 2) och att bestämmelsen om tjänstefel ska ändras så att ansvar även kan utdömas för ringa tjänstefel (yrkande 3).

Jan Ericson (M) anför i motion 2017/18:2762 att det personliga ansvaret för offentliganställda bör skärpas vid grova tjänstefel i samband med myndighetsutövning.

I motion 2017/18:557 av Anna Hagwall (-) anføres att tjänstemän i högt uppsatta positioner som har inflytande över penningtransfereringar ska hållas personligt ansvariga om inte pengarna hamnar rätt.

Ämbetsansvarsreformen

De nuvarande bestämmelserna om ansvar för tjänstemän fick sin huvudsakliga utformning 1975 genom den s.k. ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78). Reformen var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering. Före ämbetsansvarsreformen gällde ett långtgående, särskilt straffrättsligt ansvar för offentligt anställda tjänstemän som innebar att de kunde dömas för tjänstefel (att genom försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätta vad som åligger tjänstemannen enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet) eller tjänstemissbruk (att som tjänsteman missbruka sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild). Den som ämbetsansvaret gällde kunde vid sidan av vanliga straff dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension (som avskaffades i samband med reformen). Utöver dessa straffrättsliga regler gällde för statstjänstemän bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen (1965:274). Enligt denna (19 §) kunde en tjänsteman åläggas disciplinstraff – varning, löneavdrag, suspension eller, med vissa begränsningar, avsättning – för förseelser enligt en gärningsbeskrivning som i princip var densamma som för tjänstefel. För högre statstjänstemän skulle brott i tjänsten i stället beivras efter åtal (18 §). De kommunalt anställdas disciplinansvar var i huvudsak reglerat i kollektivavtal.

Gällande ordning

Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken (BrB) ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befohener eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar. Straffansvaret utvidgades 1989 (jfr prop. 1988/89:113) till fall där gärningen har begåtts vid myndighetsutövning; tidigare krävdes att den begåtts i myndighetsutövning. Genom ändringen kom tillämpningsområdet, åtminstone i princip, att bli detsamma som enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Frågor om skiljande från tjänsten regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd och lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. I LOA finns även bestämmelser om att arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, om felet med hänsyn till samtliga omständigheter inte är ringa, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse (14 §). Disciplinpåföljder är varningar och löneavdrag (15 §). Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska enligt 22 § LOA anmälas till åtal om misstanken avser bl.a. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB.

Av 25 § myndighetsförordningen (2007:515) följer att om regeringen har bestämt att det ska finnas en personalansvarsnämnd vid myndigheten ska nämnden pröva frågor om skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden (när anställningen inte är en provanställning), disciplinansvar, åtalsanmälan samt avstängning.

Myndigheternas personalansvarsnämnder har enligt budgetpropositionen för 2018 viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för statlig förvaltning och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av de enskilda ärendena. De statliga myndigheterna hanterade 298 personalansvarsärenden 2016, vilket var 26 fler än 2015 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 118).

Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälningar, avskedanden, avstängningar och läkarundersökningar med tvång när det gäller statligt anställda i högre befattningar. Till denna krets hör bl.a. myndighetschefer, domare, åklagare och professorer.

Statens ansvarsnämnd tar endast upp ärenden på anmälan av anställningsmyndigheten, Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern. Anmälningar från allmänheten tas däremot inte upp och leder alltså inte till några åtgärder från ansvarsnämndens sida.

Interpellation

I svar på interpellation 2017/18:172 om ett utvidgat tjänstemannaansvar den 9 februari 2018 (prot. 2017/18:70) anförde justitie- och inrikesministern Morgan Johansson bl.a. följande:

Det är viktigt att allmänheten har ett stort förtroende för att offentliga förvaltningsuppgifter sköts på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. Den 1 juli i år träder en ny förvaltningslag i kraft. Den nya lagen stärker enskildas rättssäkerhet i kontakt med myndigheter och snabbar på ärendehantering.

En god förvaltningskultur handlar också om de professionella värderingar som ska prägla alla statsanställda. Sedan januari 2017 har Statskontoret i uppdrag att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten. Det handlar bland annat om att statsanställda ska känna till och följa lagarna och att förebygga korruption. Det handlar också om att utveckla en etisk kompass och en förmåga att hantera svåra situationer och dilemman. Allt detta bidrar till att skapa, upprätthålla och stärka förtroendet för staten.

För att medborgarna ska kunna känna förtroende för att den offentliga förvaltningen sköter sina uppgifter på ett opartiskt, effektivt och rättssäkert sätt är det också nödvändigt att det finns ett ändamålsenligt utformat system för ansvarsutkrävande när det begås felaktigheter. Det kan anses finnas tre ben för sådant ansvarsutkrävande: ett straffrättsligt, ett arbetsrättsligt och ett skadeståndsrättsligt.

Det straffrättsliga ansvaret ska träda in vid de allvarligaste angreppen på medborgarnas intresse av att offentliga uppgifter sköts korrekt. För att upprätthålla allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen är det viktigt att straffansvaret för tjänstefel är ändamålsenligt utformat. Jag är öppen för att låta se över om det straffrättsliga skyddet är tillräckligt.

Tidigare behandling

Motioner om att återinföra tjänstemannaansvaret behandlades senast av utskottet i betänkande 2015/16:KU17. Utskottet ansåg att utformningen av bestämmelsen om tjänstefel var väl avvägd och ändamålsenlig och avstyrkte motionerna (s. 9). En reservation lämnades (SD).

Utskottets ställningstagande

1975 års ämbetsansvarsreform var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering av fel och försummelser i den offentliga verksamheten. Frågan om utformningen av det straffrättsliga ansvaret för offentliga tjänstemän har alltsedan dess varit föremål för diskussion. Det har bl.a. hävdats att avkriminaliseringen gick för långt och att det straffrättsliga ansvaret borde utökas.

Ett utökat straffansvar för tjänstefel skulle enligt utskottets mening stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Det skulle också stärka tjänstemännens position mot otillbörliga politiska påtryckningar och därigenom bidra till att säkerställa förvaltningens självständighet. Utskottet anser mot den bakgrunden att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel bör göras med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas. Det innebär inte att utskottet förespråkar en återgång till de bestämmelser som gällde före ämbetsansvarsreformen. Lagstiftningen bör i stället anpassas till dagens förhållanden och ge ett modernt och tydligt straffrättsligt skydd för den offentliga verksamheten och

medborgarnas rättssäkerhet. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2017/18:3119.

I den mån övriga motionsyrkanden sammanfaller med det utskottet har anfört kan de anses tillgodosedda, och riksdagen bör därför delvis bifalla dessa i de här aktuella delarna.

Introduktionsutbildning för statsanställda

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en introduktionsutbildning för statsanställda och tillkännager detta för regeringen.

Motionerna

I motion 2016/17:1930 av Hans Wallmark (M) begärs ett tillkännagivande om att de offentliga myndigheterna i Sverige bör ges det samlade uppdraget att låta sig genomtyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst. I motionen nämns att Kronofogdemyndigheten är en myndighet som under senare år pekats ut för att på ett förtjänstfullt sätt ha ökat servicegraden samtidigt som medborgare och berörda informerats om gjorda förändringar och förbättringar. Inspirerad av de goda exempel som finns och med insikt om varje myndighets egen förbättringspotential borde man enligt motionären göra en bred översyn för att det offentliga Sverige ska ställas i medborgarnas tjänst.

Betty Malmberg (M) föreslår i motion 2017/18:3144 yrkande 1 att en obligatorisk ämbetsmannautbildning för bl.a. generaldirektörer och landshövdingar ska inrättas. En sådan utbildning finns enligt motionären i många andra länder och bör införas även i Sverige.

Uppdrag till Statskontoret om statlig styrning av offentlig sektor

Statskontoret hade under 2016 i uppdrag att kartlägga och analysera den statliga styrningen. I uppdraget ingick ett antal deluppdrag som var inriktade mot statliga myndigheter och verksamheter. I uppdraget ingick bl.a. att identifiera, analysera och föreslå om och i så fall hur statliga myndigheters uppgiftslämnande och administration kan minska, förenklas eller automatiseras. Det ingick även att analysera och föreslå hur medarbetares kompetens och erfarenhet bättre kan tas till vara, vilka krav det ställer på ledarskapet samt hur statliga ledares kompetens bör utvecklas för en innovativ och samverkande förvaltning.

Statskontoret överlämnade den 26 juni 2016 rapporten Mer tid till kärnverksamheten (2016:19) som redovisning av deluppdraget att identifiera, analysera och föreslå om och i så fall hur statliga myndigheters administration kan minska, förenklas eller automatiseras. I rapporten konstateras att en stor

del av administrationen i myndigheterna är nödvändig. När kostnaden i form av arbetstid blir för hög i förhållande till nyttan av administrationen uppstår dock s.k. tidstjuvar. Statskontoret identifierar i rapporten ett antal tidstjuvar och lämnar förslag på hur regeringen och myndigheterna kan minska den onödigt tidskrävande administrationen. Det handlar enligt rapporten både om löpande insatser för att hämma tillväxten av administration och om särskilda insatser för att minska och förenkla administrationsskapande regler och processer.

Statskontoret överlämnade den 27 juni 2016 rapporten Utvecklat medarbetarskap och ledarskap i staten (2016:20) som redovisning av deluppdraget att analysera och föreslå hur medarbetares kompetens och erfarenhet bättre kan tas till vara samt hur statliga ledares kompetens bör utvecklas för en innovativ och samverkande förvaltning. I rapporten konstateras att frågorna är en del av den delegerade arbetsgivarpolitiken. Det gör att regeringen har ett begränsat utrymme att styra myndigheternas arbete med medarbetarskap och ledarskap. Regeringen kan dock förbättra myndigheternas förutsättningar att utveckla medarbetarskap och ledarskap genom att på olika sätt anpassa sin styrning av myndigheterna. Det handlar enligt rapporten t.ex. om att utforma tydliga myndighetsinstruktioner och minska administrativa tidstjuvar. Om regeringen vill ta ett större ansvar för frågor om medarbetarskap och ledarskap föreslår Statskontoret att regeringen först låter utvärdera den arbetsgivarpolitiska delegeringen.

Statlig arbetsgivarpolitik

I budgetpropositionen för 2018 redovisas att regeringens mål för området statliga arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att kompetens finns för att nå verksamhetens mål. Målet utgår från den långtgående arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten. Arbetsgivarpolitiken utvecklas i samverkan mellan myndigheterna och samordnas av Arbetsgivarverket. För att uppnå målet måste staten vara en attraktiv och föredömlig arbetsgivare. De statliga myndigheterna ska bedriva ett strategiskt arbete med sin kompetensförsörjning. Att de statsanställda avspeglar befolkningens sammansättning har betydelse för legitimiteten och allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen. Ett respektfullt och värdigt bemötande av allmänheten är av stor vikt för förtroendet.

Regeringen har satt upp följande delmål för de statliga arbetsgivarna:

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande.
- Andelen kvinnor på ledande befattningar i staten ska öka.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska.
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god.
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman.

Värdegrundsdelegationen

Regeringen beslutade i december 2012 att inrätta en Värdegrundsdelegation för åren 2013–2016 med uppgift att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen, i enlighet med regeringens delmål att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och att rollen som statstjänsteman ska uppfyllas. Värdegrunden består av sex principer som ska lägga en professionell plattform för alla statsanställda och göra det tydligt vad det innebär att arbeta i staten. De sex grundläggande principerna är demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

I samarbete med andra aktörer inom statlig förvaltning, såväl myndigheter som arbetsgivarorganisationen och arbetstagarorganisationerna, skulle delegationen bidra till att stärka kunskapen om den statliga värdegrunden samt främja värdegrundsarbetet i statsförvaltningen genom att vara ett stöd för myndigheterna i deras värdegrundsarbete. Verksamheten skulle inriktas mot aktiviteter, skrifter och andra utåtriktade insatser för myndighetschefer, fackliga företrädare och anställda vid statliga myndigheter. Delegationen skulle även lämna förslag på hur myndigheternas värdegrundsarbete kan följas upp.

Värdegrundsdelegationens slutrapport Att säkerställa en god statsförvaltning överlämnades till regeringen den 6 december 2016. I rapporten anges att delegationen genom kunskapsseminarier, utbildning, föreläsningar, skrifter och nätverk har arbetat för att kunskapen, respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Dessa former för främjande av en god förvaltningskultur behöver fortsätta, enligt delegationen.

Delegationen föreslår bl.a. att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de bl.a. ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten. Regeringen bör enligt delegationen ge den organisation i statsförvaltningen som får ansvaret för arbetet med en god förvaltningskultur i uppdrag att ta fram ett utbildningsmaterial som kan användas både vid introduktionen av nya statsanställda och vid fortbildning. Regeringens introducerande samtal eller introduktionsdagar för myndighetschefer, överdirektörer, länsråd samt övriga chefer och styrelseledamöter bör enligt delegationen vara obligatoriska. Introduktionen ska vara ett led i att åstadkomma en samsyn kring statsförvaltningens konstitutionella grund och de förvaltningspolitiska mål som är gemensamma för statsförvaltningen.

Tillitsdelegationen

Regeringen beslutade den 16 juni 2016 att inrätta en delegation med uppdrag att inom ramen för befintliga regelverk vidareutveckla en tillitsfull styrning av kommunal och statlig verksamhet (Fi 2016:03, dir. 2016:51). Delegationen, som har tagit namnet Tillitsdelegationen, ska genomföra dels projekt som främjar idé- och verksamhetsutveckling när det gäller kommunal verksamhet,

dels projekt som omfattar hela styrkedjan, dvs. styrning från den nationella nivån till genomförandet i kommuner och landsting. Syftet med projekten ska vara att långsiktigt bidra till förbättrade förutsättningar för kommuner och landsting att vidareutveckla en rättssäker och effektiv förvaltning. Projekten ska även bidra till en tydlig, verksamhetsanpassad och tillitsbaserad styrning som bidrar till att de offentligt finansierade välfärdstjänsterna är behovsstyrda och håller god och likvärdig kvalitet och att de är jämlika, jämställda och tillgängliga. Delegationen ska även analysera olika ersättningsmodellens styrande effekter och undersöka på vilket sätt ersättningsmodeller tydligare kan främja en bred och allsidig kvalitetsutveckling och effektivitet samt om möjligt föreslå hur sådana modeller kan utformas.

I december 2017 fick Tillitsdelegationen ett tilläggsdirektiv (dir. 2017:119). Delegationen ska bl.a. genomföra dels projekt som syftar till att ge stöd till statliga myndigheter som vill utveckla verksamheten med målet att uppnå en mer tillitsbaserad styrning vid myndigheten, dels projekt som syftar till att skapa en mer samordnad offentlig verksamhet. Delegationen ska även organisera och driva nätverk där grupper av statliga myndigheter praktiskt söker och prövar konkreta förändringar i styrningen utifrån ett tillitsperspektiv. Tillitsdelegationen ska också sprida kunskap om hur statliga myndigheter kan utveckla en mer tillitsbaserad styrning i den egna verksamheten och föreslå hur bl.a. erfarenheter av idé- och verksamhetsutveckling inom statliga myndigheter ska kunna spridas inom hela den statliga förvaltningen även efter att delegationen har avslutat sitt arbete.

Tillitsdelegationen överlämnade i juni 2017 delbetänkandet Jakten på den perfekta ersättningsmodellen – Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? (SOU 2017:56) till regeringen.

De återstående delarna av uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ska redovisas senast den 18 juni 2018. De nya delarna av uppdraget ska redovisas i en slutrapport senast den 13 oktober 2019.

En god förvaltningskultur

Sedan den 1 januari 2017 har Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten. I Statskontorets arbete för förtroendet för statsförvaltningen och dess anställda ska ledarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman vara i fokus. Det arbete som Värdegrundsdelegationen bedrivit ska tas till vara.

Statskontoret överlämnade den 17 maj 2017 promemorian Redovisning av uppgiften att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Promemorian innehåller en redovisning av den övergripande inriktningen för pågående och planerade aktiviteter inom ramen för uppgiften. Statskontoret har bl.a. hållit seminarier och kurser, medverkat på andra myndigheters kurser och skapat en särskild webbplats som handlar om förvaltningskultur.

Rapport från Fackförbundet ST

Fackförbundet ST föreslår i rapporten På statligt uppdrag – tydligare roll för ökad tillit att en obligatorisk statstjänstemannautbildning ska införas. ST anser enligt rapporten att statsanställda generellt får för lite information om de särskilda förutsättningar som gäller i staten och att det behövs en introduktionsutbildning för alla nyanställda.

Nyanställda i staten ska enligt förslaget gå en utbildning som ger kunskaper om exempelvis myndighetsutövning, offentlighetsprincipen, sekretess, bisysslor och meddelarskyddet. Det ska också kontinuerligt ske vidareutbildning i statstjänstemannarollen för de som har arbetat en tid. Chefer inom staten ska enligt rapporten gå en särskild utbildning som också omfattar vad som gäller vid rekrytering av personal till statliga tjänster. ST anser enligt rapporten att den gemensamma grundläggande statstjänstemannautbildningen ska tillhandahållas av universitet eller högskolor och att det bör finnas en fast struktur för utbildningen. Det bör enligt ST inte enbart vara upp till den enskilda myndigheten att ansvara för finansieringen och organiseringen av medarbetarnas deltagande i utbildningen.

Tidigare behandling

Motioner om att offentliga myndigheter bör genomsyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst och om introduktionsprogram för nyanställda behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17 (s. 83). Utskottet konstaterade att det pågick ett arbete för att stärka den statliga värdegrunden och främja värdegrundsarbetet och att regeringen hade beslutat om ett uppdrag till Statskontoret om ledarskap. Utskottet ville inte föregripa resultatet av åtgärderna och avstyrkte motionerna.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet redovisat ovan har åtgärder vidtagits under både den förra och den innevarande mandatperioden för att främja en god förvaltningskultur i staten. Värdegrundsdelegationen har t.ex. haft i uppdrag att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Tillitsdelegationen, som arbetar för ökad tillit i styrningen av den offentliga sektorn, har tillsatts av regeringen som också har gett Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Utskottet ser positivt på de åtgärder som har genomförts och det arbete som pågår. Utskottet noterar även att regeringen som arbetsgivarpolitiskt delmål har angett att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman. Värdegrundsdelegationen har också föreslagit att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de bl.a. ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten.

Utskottet vill framhålla vikten av att statsanställda ha goda kunskaper om den statliga värdegrunden och de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen, t.ex. bestämmelser om offentlighet och sekretess. Utskottet anser därför att en introduktionsutbildning för statsanställda ska införas och föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet delvis motionerna 2016/17:1930 och 2017/18:3144 yrkande 1.

En översyn av förvaltningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av förvaltningslagen.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionen

Jonas Millard m.fl. (SD, -) efterfrågar i kommittémotion 2017/18:877 yrkande 7 en ny översyn av förvaltningslagen. Den gamla förvaltningslagen har enligt motionärerna ersatts av en produkt som inte når hela vägen. Motionärerna anför att regeringen regelmässigt ignorerade remissinstanserna, vilket fick till följd att de svenska förvaltningsrättsliga principerna försvagades i stället för att stärkas. Bland annat infördes en extensiv rätt till tolk för personer med annat modersmål än svenska, och det sedan länge vedertagna begreppet myndighetsutövning avskaffades. Den nya lagen bör ses över och ersättas av en modern, rättssäker och adekvat lag som tar fasta på de svenska förvaltningsrättsliga principerna.

En ny förvaltningslag

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 efter beredning i konstitutionsutskottet (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

Syftet med den nya lagen är att enklare och modernare regler för förvaltningsmyndigheternas arbete ytterligare ska stärka rättssäkerheten för de enskilda medborgarna. Genom den nya lagen regleras förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna mer heltäckande än i dag. Vissa allmänna förvaltningsrättsliga principer som har utvecklats i praxis anges i uttryckliga bestämmelser. Lagen innehåller också ett nytt rättsmedel mot långsam handläggning.

Konstitutionsutskottet välkomnade regeringens förslag till en ny förvaltningslag och delade bedömningen i propositionen att reglerna för förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna borde reformeras och moderniseras för att ytterligare stärka enskildas rättssäkerhet. Utskottet ansåg att förslagen var väl

avvägda och tillstyrkte regeringens förslag till en ny förvaltningslag (bet. 2017/18:KU2 s. 14 f.). Utskottet avstyrkte samtidigt ett motionsyrkande om att en bestämmelse i lagen om hur ankomstdagen för handlingar bestäms skulle ha en delvis annan lydelse. Sverigedemokraterna reserverade sig till förmån för motionen.

I samband med beredningen av propositionen om en ny förvaltningslag behandlade utskottet även motioner om bl.a. begreppet myndighetsutövning, tolkning och översättning. Motionsyrkandena avstyrktes. Sverigedemokraterna reserverade sig till förmån för motionerna.

Utskottets ställningstagande

Förvaltningslagen har nyligen varit föremål för en översyn, och den nya lagen träder i kraft den 1 juli 2018. Utskottet är inte berett att nu förespråka någon ny översyn av lagen. Motionsyrkandet avstyrks.

Tolkning vid myndighetskontakter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om tolkning vid myndighetskontakter.
Jämför reservation 10 (SD).

Motionerna

Anders Hansson (M) föreslår i motion 2017/18:1780 att kostnaden för att anlita tolk i större utsträckning ska vara den enskildes skyldighet om denne haft möjlighet och skälighet på sig att lära sig svenska språket. Det medför enligt motionären såväl ett större incitament att skyndsamt lära sig svenska språket som att statens tolkkostnader kan sänkas.

I motion 2017/18:2402 av Borian Åberg (M) föreslår motionären att rätten till kostnadsfri tolkservice begränsas och anför att detta skulle kunna ha flera positiva effekter. Bland annat skulle incitamenten att lära sig svenska öka. Kunskaper i svenska är enligt motionären en nödvändig grund för integration och möjligheten att ta del i samhällslivet. Äldre och personer med funktionsnedsättning bör enligt motionären inte omfattas av begränsningen.

I motion 2017/18:99 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) föreslås att det införs en tidsgräns för rätten att få en språktolk. Motionärerna anför att en rimlig gräns för att få en samhällsfinansierad tolk är fem år. Efter att ha vistats i Sverige under fem år ska man enligt motionärerna ha lärt sig det svenska språket. Är så inte fallet ska man bekosta språktolk på egen hand. När det gäller personer som av medicinska skäl har tappat sin förmåga att uttrycka sig på sitt nya språk ska enligt motionärerna självklart undantag få göras.

Per Ramhorn m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2017/18:1638 yrkande 72 att landsting, regioner och kommuner ska stimuleras att använda

videotolkning. Motionärerna anför att språktolkningen kan effektiviseras genom att använda välfärdsteknologi, och genom samordningsinsatser med Sveriges Kommuner och Landsting skulle detta innebära stora besparingar.

Gällande ordning

Av 8 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att en myndighet, när den har kontakt med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, vid behov bör anlita tolk.

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

I 13 § i den nya lagen anges att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

I förarbetena till den nya förvaltningslagen (prop. 2016/17:180 s. 299) anges att behovskriteriet ger utrymme för myndigheterna att i vissa fall avstå från tolkning eller översättning. Ett tänkbart exempel kan enligt regeringen vara ärenden av mindre vikt för den enskilde där kostnaderna för åtgärden framstår som oproportionerliga i förhållande till den enskildes möjligheter att ändå ta till vara sin rätt. Det är alltså ytterst myndigheten som avgör om och i vilken utsträckning det finns ett behov av tolk eller översättning i det enskilda ärendet.

Pågående utredningsuppdrag

Regeringen gav den 19 oktober 2017 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar (U 2017:09, dir. 2017:104). Utredaren ska även lämna förslag på ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för att samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster ska tillgodoses. Uppdraget ska redovisas senast den 12 december 2018. I direktiven anges bl.a. att effektivitetsförluster kan uppkomma som en konsekvens av att användandet av digitala hjälpmedel och samverkan om detta inte utvecklats tillräckligt. Hjälpmedel som exempelvis videotolkning kan potentiellt motverka de brister i kompetensförsörjning som uppstår på grund av att det inte finns tolkar tillgängliga i alla språk över hela landet. Det skulle därmed enligt direktiven

kunna behövas åtgärder som leder till att digitala hjälpmedel används i större utsträckning. Genom samverkan, exempelvis om digitala lösningar, skulle både de totala kostnaderna och framväxten av ineffektiva särlösningar kunna minska.

Regeringen gav samma dag Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att redovisa hur myndigheternas användning av tolkar kan effektiviseras bl.a. genom att undersöka möjligheterna att i ökad utsträckning låta medarbetare med språklig kompetens ge flerspråkig service som komplement till upphandlade tolktjänster (A2017/01961/I). I skälen för beslutet anges bl.a. att det saknas en väl fungerande myndighetsövergripande samverkan, samordning och erfarenhetsutbyte kring bl.a. upphandling och användning av tolktjänster och utveckling av nya tekniska lösningar. Myndigheterna ska redovisa arbetet senast den 31 mars 2018 till Arbetsmarknadsdepartementet.

Tidigare behandling

Liknande motioner har tidigare behandlats av utskottet, senast i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rätts-säker förvaltning – ny förvaltningslag. Utskottet uttalade (bet. 2017/18:KU2 s. 22 f.) att det är viktigt att personer som inte behärskar svenska får tillgång till tolkning och översättning i den mån som bedöms rimlig vid kontakter med myndigheter och sjukvård. Utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation och noterade att behovskriteriet i den nya förvaltningslagen tar sin utgångspunkt i den enskildes möjligheter att ta till vara sin rätt. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena. En reservation lämnades (SD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionerna.

Handläggningstiden hos myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om handläggningstiden hos myndigheter.

Motionerna

Hans Rothenberg (M) begär i motion 2017/18:1988 ett tillkännagivande om att det vid alla myndighetskontakter bör vara tydligt hur och med vilken tidsåtgång myndigheten förväntas agera gentemot den enskilde.

I motion 2017/18:2907 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör förtydliga för myndigheterna att de måste följa lagar och regler i Sverige. Det finns exempel på både svenska regler och EU-regler som talar om hur länge en myndighet får hålla på med sin handläggning innan den måste vara klar. Många myndigheter gör ett mycket bra jobb och levererar sina beslut i god tid till företag och privatpersoner, men tyvärr gäller det inte alltid alla myndigheter. I yrkande 2 i motionen begärs ett tillkännagivande om att myndigheternas handläggningstider ska följa kraven i svensk och europeisk lagstiftning om maxtider. Vidare föreslås i yrkande 3 ett tillkännagivande om att en myndighet som på grund av försumlighet och brott mot gällande tids- och handläggningslagar gör att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada ska vara skyldig att ersätta företaget för detta.

Per-Ingvar Johnsson och Per Åsling (båda C) begär i motion 2017/18:3497 ett tillkännagivande om betydelsen av snabbare hantering av tillståndsärenden hos myndigheter och domstolar. Motionärerna välkomnar införandet av en sexmånadersregel i den nya förvaltningslagen. Fler åtgärder måste dock vidtas för att beslut snabbare ska kunna fattas och vinna laga kraft. Långa beslutstider och höga kostnader för ombud och biträden på grund av överklaganden gör enligt motionärerna att många företag låter bli att ansöka om tillstånd för utveckling av sin näringsverksamhet och för andra ändamål. En bidragande orsak till långa beslutsprocesser i förvaltningsärenden är ett ökat antal överklaganden. Detta beror delvis på att vissa ideella föreningar i allt större omfattning har getts överklaganderätt som berörda parter. En ordning där dessa organisationer i stället fungerade som remissinstanser skulle enligt motionärerna bidra till bättre beslutsunderlag, färre överklaganden, kortare tid till lagakraftvunna beslut och lägre kostnader för alla berörda.

Gällande ordning

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist och inom skälig tid.

Av 7 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Enligt 1 § lagen (2009:1058) om förtursförklaring i domstol gäller att om handläggningen av ett mål eller ärende oskäligt har fördröjts, ska domstolen efter skriftlig ansökan från en enskild part förklara att målet eller ärendet ska handläggas med förtur i domstolen (förtursförklaring). Vid bedömningen av om handläggningen oskäligt har fördröjts ska domstolen särskilt beakta hur komplicerat målet eller ärendet är, hur parterna har agerat under förfarandet, hur myndigheter och domstolar har handlagt målet eller ärendet och sakens betydelse för sökanden. En ansökan om förtursförklaring ska handläggas skyndsamt.

Enligt 29 § myndighetsförordningen (2007:515) gäller att myndigheterna senast den 1 mars varje år ska lämna en förteckning till Justitiekanslern över de ärenden som hade kommit in före den 1 juli föregående år men som inte hade avgjorts vid årets utgång.

Ett beslut får enligt 22 § förvaltningslagen (1986:223) överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Om en annan lag eller en förordning innehåller en bestämmelse som avviker från regleringen i förvaltningslagen tillämpas i stället den bestämmelsen (3 §).

På en del områden finns det specialbestämmelser som ger vissa intresseorganisationer klagorätt, se t.ex. 9 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160) och 16 kap. 12 och 13 §§ miljöbalken.

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

Regeringen gör i propositionen om den nya förvaltningslagen bedömningen att det finns ett behov av att stärka enskildas möjligheter att få en effektiv prövning av frågan om ett slutligt avgörande i ett förvaltningsärende uppehålls oskäligt länge (prop. 2016/17:180 s. 105 f.). Regeringen anför att det finns stora variationer när det gäller förvaltningsärendens art och komplexitet. Den tid det tar för en förvaltningsmyndighet att handlägga ett ärende kan därför variera från något fåtal minuter till någon dag och upp till ett år eller i vissa fall ännu längre tid. Med hänsyn till detta är det enligt regeringen inte möjligt att ange någon genomsnittlig normaltid för ärendehandläggning som kan tjäna som en tumregel för alla typer av förvaltningsärenden. Däremot kan det ofta finnas utrymme för en myndighet att ange inom vilken tid man typiskt sett kan förvänta sig ett slutligt avgörande när det gäller ett visst ärendeslag.

I 11 § i den nya lagen införs en bestämmelse om underrättelse om försening som innebär att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen.

I 12 § införs en bestämmelse som innebär att om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. En sådan prövning av myndigheten får begäras av parten vid enbart ett tillfälle under ärendets handläggning. Ett beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

Bestämmelser om vem som får överklaga ett beslut finns i 42 § i den nya förvaltningslagen. Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Bestämmelsen reglerar enskildas rätt att överklaga, dvs. såväl fysiska personer som privaträttsliga juridiska personer, t.ex. aktiebolag och ideella föreningar.

Av 4 § framgår att om en annan lag eller en förordning innehåller en bestämmelse som avviker från regleringen i förvaltningslagen tillämpas den bestämmelsen. Som framgår ovan finns det på en del områden specialbestämmelser i andra lagar som ger vissa intresseorganisationer klagorätt.

Tidigare behandling

Riksdagen riktade våren 2005 ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2004/05:KU14 res. 4, rskr. 2004/05:153). Förslaget om tillkännagivandet fanns i en reservation (M, FP, KD, C, MP) och innebar att riksdagen gav regeringen till känna att den borde lägga fram förslag till åtgärder i fråga om myndigheters handläggningstider och dröjsmål.

Frågan om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter har därefter behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag. Utskottet konstaterade då (bet. 2017/18:KU2 s. 18) att det i förslaget till en ny förvaltningslag finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlets av en enskild part handläggs långsamt. Mot bakgrund av detta fick motionsyrkandena anses vara tillgodosedda. Motionerna avstyrktes därför. Utskottet ansåg även, i likhet med regeringen, att riksdagsskrivelsen med anledning av tillkännagivandet i betänkande 2004/05:KU14 var slutbehandlad. I betänkandet finns ett särskilt yttrande (C).

Utskottets ställningstagande

En ny förvaltningslag träder i kraft den 1 juli 2018. I den nya lagen finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlets av en enskild part handläggs långsamt. Utskottet finner mot denna bakgrund inte skäl att ta något initiativ i frågan och avstyrker motionsyrkandena.

Kunskap om företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kunskap om företagande.

Motionen

I motion 2016/17:1850 av Sten Bergheden (M) begärs ett tillkännagivande om möjligheten till mer företagandevänliga myndigheter. Myndigheternas arbete

bör inriktas på effektivisering och mindre byråkrati. Motionären anför att regeringen bör se över möjligheten att minska antalet myndigheter och effektivisera arbetet inom myndigheterna. En stor del av företagens administration består av diverse kontakter med myndigheter. Dessa kontakter bör därför ske så enkelt och smidigt som möjligt. Många av dem som arbetar på myndigheter med olika ärenden saknar kunskap om hur det är att vara företagare. När kunskapen om ärendena ökar effektiviseras handläggningen. Regeringen bör enligt motionären uppmuntra till att öka företagskompetensen vid handläggning av ärenden inom svenska myndigheter.

Gällande ordning

I 4 § förvaltningslagen (1986:223) anges att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Av 7 § följer att varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vid handläggningen ska myndigheten beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om så behövs.

I anslutning till dessa bestämmelser anges i förarbetena (prop. 1985/86:80 s. 19) att det sedan länge anses vara en närmast självklar eller underförstådd grundsats att myndigheterna är skyldiga att se till att deras ärenden blir tillräckligt utredda.

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

I 6 § i den nya lagen anges att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål. Av 8 § följer att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter. En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter. Enligt 9 § ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

I den nya förvaltningslagen införs även en uttrycklig bestämmelse om myndigheternas principiella utredningsansvar. En myndighet ska enligt 23 § se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt ge in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin

framställning. Om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen. En myndighet kan inom ramen för sitt utredningsansvar begära ett yttrande från en annan myndighet eller från någon enskild (26 §).

Budgetpropositionen för 2018

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24 s. 27) att en viktig del i politiken för att ge företagen bättre möjligheter att utvecklas är att skapa goda villkor för företagande. En del av den verklighet som företag möter är de lagar och myndighetsregler som företagen ska följa. Tillväxtverket genomför vart tredje år enkätundersökningen Företagens villkor och verklighet där myndigheten bl.a. ställer frågor om företag upplever lagar och myndighetsregler som hinder för sin utveckling och tillväxt. Resultaten för 2014 visar att 21,7 procent av de tillfrågade småföretagen upplevde lagar och myndighetsregler som ett stort hinder för utveckling och tillväxt. Detta är en marginell minskning sedan 2011. Mellan 2008 och 2011 skedde en större minskning av andelen småföretagare som upplevde lagar och myndighetsregler som ett hinder. Mellan 2008 och 2014 minskade andelen i alla branscher utom utbildning.

Regeringen anför även att det för att möta företagens behov i hela landet är viktigt att det statliga företagsfrämjandet fortsätter att anpassa sina tjänster, sitt arbetssätt och sin kompetens (s. 41 f.). Den myndighetsgemensamma webbplatsen verksamt.se är ett centralt verktyg för att förenkla för företagare och blivande företagare. Det är ett verktyg som enligt regeringen underlättar myndighetskontakter, förenklar administration och ökar överskådligheten. Regeringen bedömer att det löpande arbetet och de nya tjänster som under 2017 tagits fram inom verksamt.se ska underlätta för företagare och blivande företag att få överblick över och kunna ta del av relevant information, kunskap och rådgivning.

I budgetpropositionen anges vidare (s. 44 f.) att enkla och effektiva myndighetskontakter är av vikt för att ge företagen bättre möjligheter att utvecklas. Riksdagen begärde i ett tillkännagivande 1999 att regeringen skulle lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet, så att riksdagen kunde få möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen (bet. 1998/99:NU6, rskr. 1998/99:170). En sådan redogörelse lämnas årligen i budgetpropositionen. Regeringens förenklingsarbete utgår från det mindre företagets förutsättningar och behov. Förenklingsarbetet följs upp mot fyra mål. Målen är att det ska bli enklare att lämna uppgifter, att handläggningstiderna ska kortas, att regler ska främja företagets tillväxt och att kostnaderna till följd av regler ska minska. I redovisningen av 2016 års arbete (s. 44–46) pekas bl.a. på förenkling genom digitalisering. En digital statsförvaltning ger enligt regeringen en grund för att göra det enklare för företag i kontakten med myndigheterna. Regeringen framhåller särskilt en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som syftar

till att erbjuda företagare i regeltunga branscher nationella digitala lösningar för att bl.a. kunna ansöka om kommunala tillstånd. När det gäller handläggningstider anges bl.a. att 19 myndigheter har regeringens uppdrag att arbeta för att handläggningstiderna för företagen ska minska, att fler företagare ska vara nöjda med sina kontakter med myndigheterna och att myndigheterna ska ha ett mer systematiskt samråd med företagare (N2014/05377/ENT).

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motioner i samma fråga. I betänkande 2015/16:KU17 (s. 43 f.) konstaterade utskottet att det görs insatser för att förbättra förutsättningarna för entreprenörskap och företagande, öka nyföretagandet och öka tillväxten i befintliga företag. Utskottet noterade även att centrala myndigheter arbetar mot målet att skapa bättre förståelse för företagens villkor på den egna myndigheten. Motionerna avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Förvaltningslagen har nyligen varit föremål för en översyn, och den nya lagen träder i kraft den 1 juli 2018. Utskottet kan även konstatera att det pågår ett löpande arbete för att förbättra förutsättningarna för företagande, bl.a. genom ökad digitalisering. Mot denna bakgrund finner utskottet inte skäl att föreslå något tillkännagivande om mer företagandevänliga myndigheter och avstyrker motionsyrkandet.

Barnperspektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om ökade kunskaper om barnperspektivet.

Motionerna

I motion 2016/17:2130 av Edward Riedl (M) begärs ett tillkännagivande om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning. Enligt motionären har Barnombudsmannen under de senaste åren flera gånger påpekat att många svenska myndigheter brister när det gäller att beakta barnperspektivet när de fattar beslut som direkt eller indirekt berör barns livssituation. Redan 1999 beslutade riksdagen att barnkonsekvensanalyser ska göras vid alla statliga beslut som rör barn. Statligt anställda som fattar beslut som rör barn ska erbjudas fortbildning för att stärka sin kunskap om vad barnperspektivet innebär och hur det kan påverka deras arbete. I praktiken fungerar detta dock mycket dåligt, enligt motionären. Regeringen bör överväga att öka ansträngningarna för att fler myndigheter ska

få möjlighet att utbilda sin personal i barnperspektivet och dess praktiska tillämpning. Samma yrkande framförs av Edward Riedl (M) i motion 2017/18:317.

Gällande ordning

Konventionen om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen efter ett beslut i riksdagen den 21 juni 1990 utan att reservera sig på någon punkt (se Sveriges internationella överenskommelser SÖ 1990:20, prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28, rskr. 1989/90:350). I artikel 3.1 i konventionen anges att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Enligt 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen ska det allmänna verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

I proposition 2009/10:232 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige föreslog regeringen en strategi för hur barnets rättigheter kan stärkas i Sverige. Strategin består av följande principer:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Riksdagen godkände strategin (bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35).

Inkorporering av barnkonventionen

Regeringen aviserade i regeringsförklaringen 2014 att ett arbete med att göra barnkonventionen tillämplig som svensk lag skulle påbörjas. Den 19 februari

2015 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2015:17) till Barnrättighetsutredningen (S 2013:08) om att lämna förslag till en lag om inkorporering av barnkonventionen. Barnrättighetsutredningen överlämnade betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) till regeringen i mars 2016. Med utgångspunkt i Barnrättighetsutredningens betänkande har regeringen beslutat om en lagrådsremiss med förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen. I lagrådsremissen föreslås att artiklarna 1–43.1 och 44.6 i barnkonventionen, i originaltexternas lydelse, ska gälla som svensk lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020. Efter att ha granskat regeringens lagförslag avstyrkte Lagrådet i september 2017 remissens förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen. I regeringsförklaringen hösten 2017 anfördes att arbetet med att göra barnkonventionen till svensk lag den 1 januari 2020 fortsätter.

Regeringen föreslår i proposition 2017/18:186 en lag om inkorporering av barnkonventionen. Genom inkorporeringen får barnkonventionen ställning som svensk lag, vilket innebär ett förtydligande av att rättstillämparna i mål och ärenden ska tolka svenska bestämmelser i förhållande till barnkonventionen. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020. I propositionen framhåller regeringen även behovet av ökad kunskap och vägledning vid tolkningen och tillämpningen av barnkonventionen.

Regeringen beslutade även i mars 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga och belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen (dir. 2018:20). Målet med kartläggningen är att stödja det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden. Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2019.

Ett kunskapslyft för barnets rättigheter

I Barnrättighetsutredningens betänkande Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) konstateras brister i tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden. En orsak till sådana brister är enligt utredningen otillräcklig kunskap om barnets rättigheter, särskilt hur de ska realiseras i rättstillämpningen. I utredningens betänkande föreslås därför att regeringen under en treårsperiod ska genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen bland yrkesgrupper som arbetar i statliga och kommunala myndigheter. Insatserna bör enligt utredningen syfta till att ge kunskap och kompetens om vad barnkonventionen och ett barnrättsperspektiv innebär i praktiken, i förhållande till myndigheternas verksamhet och med utgångspunkt i myndigheternas behov. Det bör även ingå att sprida kunskap om metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär. Kunskapslyftet bör enligt utredningen även bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte och till att skapa en samsyn kring tolkningen av barnets rättigheter utifrån barnrättskommitténs allmänna kommentarer. Enligt utredningen bör det i ett sådant kunskapslyft ingå att

Barnombudsmannen får i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser och bidra till spridning och användning av metoder för att stärka barnrättsperspektivet i myndigheters rättstillämpning.

Den 20 december 2016 beslutade regeringen om ett kunskapslyft riktat till statliga myndigheter, kommuner och landsting för att öka kunskapen om barnets rättigheter. Regeringen gav Barnombudsmannen i uppdrag att under perioden 2017–2019 erbjuda stöd till de statliga myndigheterna, kommunerna och landstingen i deras arbete med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i sina respektive verksamheter (S2016/07875/FST och S2016/07874/FST). De statliga myndigheter som ingår i kunskapslyftet är Socialstyrelsen, Migrationsverket, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Myndigheten för delaktighet. Sedan december 2017 ingår även Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Inspektionen för socialförsäkringen och Inspektionen för vård och omsorg.

I uppdraget om stöd till de statliga myndigheterna ingår bl.a. att

- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller analys av utvecklingsbehov och genomförande av utvecklingsarbete avseende tillämpning och integrering av barnets rättigheter i deras verksamhet
- erbjuda stöd till myndigheterna rörande ändamålsenlig vägledning, kunskap och kompetens avseende tolkning och tillämpning av barnets rättigheter
- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller att göra deras verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn
- sprida lärande exempel avseende tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden, t.ex. om metoder och arbetsformer för att pröva barnets bästa och för att höra barn i beslutsprocesser
- erbjuda möjligheter till dialog och erfarenhetsutbyte mellan berörda myndigheter
- sammanställa och analysera resultatet av myndigheternas arbete.

Uppdragen ska redovisas i mars 2020.

Budgetpropositionen för 2018

Regeringen gör i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9 s. 163) bedömningen att barnkonventionen inte har fått tillräckligt genomslag i svensk rättstillämpning. Genom en inkorporering av barnkonventionen vill regeringen tydliggöra att Sveriges konventionsåtaganden enligt barnkonventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet och att ett barnrättsbaserat synsätt ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga. En inkorporering innebär enligt regeringen ett tydligare krav på att rättstillämparna ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn.

För att barnets rättigheter ska få önskat genomslag krävs enligt regeringen utöver inkorporering av barnkonventionen en fortsatt transformering av konventionen. Regeringens bedömning är att transformeringsarbetet behöver bli mer systematiskt för att få en tydligare koppling till rättigheterna i konventionen. Enligt regeringen bör barnkonventionen i ökad grad synliggöras i förarbeten till lagstiftning där barnets rättigheter kan vara relevanta. Särskilt principen om barnets bästa som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser bör få ökat genomslag i det fortsatta transformeringsarbetet liksom barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade.

Regeringen anser att det i samband med inkorporering av barnkonventionen behövs en ökad kunskap om barnkonventionen för att säkerställa att barnets rättigheter tas till vara i rättstillämpningen. En skriftlig vägledning om hur barnkonventionen kan tolkas och tillämpas behöver utformas, tillgängliggöras och spridas. Vägledningen bör enligt regeringen bl.a. ge kunskap om folkrättsliga tolkningsregler och källor. Den bör även innehålla rekommendationer och allmänna kommentarer från barnrättskommittén och andra konventionskommittéer som kan utgöra ett viktigt stöd och ge viss vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen, samt hänvisningar till relevanta rättskällor såsom internationell och nationell rättspraxis och doktrin.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motioner i samma fråga, senast i betänkande 2015/16:KU17 (s. 60). Utskottet framhöll då att en princip i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige är att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda sig av denna kunskap i verksamheter som rör barn. Utskottet konstaterade också att Barnrättighetsutredningen hade lagt fram sitt betänkande. Utskottet såg inte anledning att föreslå något tillkännagivande och avstyrkte motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår ett omfattande arbete för att öka kunskaperna om barnets rättigheter. Utskottet kan även konstatera att regeringen har föreslagit att barnkonventionen ska ges ställning som svensk lag. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl till något sådant tillkännagivande som föreslås i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation.

Motionerna

Per Lodenius (C) föreslår i motion 2017/18:973 att en statlig myndighet ska ges ansvaret för ett enhetligt grafiskt symbolsystem för samhällsinformation. Motionären anför att grafiska symboler är nödvändiga för människor med kognitiva funktionsnedsättningar för att ta emot och förstå information. Det pågår enligt motionären i Sverige och internationellt en rad projekt med bildsymboler för samhällsinformation, dock utan ett enhetligt symbolsystem. För att informationen ska bli tillgänglig för alla krävs ett standardiserat grafiskt symbolsystem som utvecklas i takt med samhället och korresponderar med internationell standard. Symbolerna ska vara lättillgängliga och kostnadsfria för alla användare.

Även Catharina Bråkenhielm (S) yrkar i motion 2017/18:1466 att en statlig myndighet ska få ansvar för att ta fram ett symbolsystem för samhällsinformation som bekostas av allmänna medel.

Bakgrund

Ett piktogram är en symbol som representerar ett objekt eller begrepp genom en – oftast förenklad – illustration. Piktogram används bl.a. på skyltar i offentliga miljöer eftersom de kan förstås av alla människor oavsett språk eller kultur. Specialpedagogiska skolmyndigheten har utvecklat internettjänsten Picto online som innehåller ca 2 000 s.k. piktobilder, där varje bild står för ett ord eller ett begrepp som t.ex. pojke eller ledsen. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och personer som saknar eller har begränsad förmåga att tala, läsa och skriva får på så sätt ett språk i bilder. Specialpedagogiska skolmyndigheten tar fram nya bilder fyra gånger om året. Myndigheten samarbetar även med Swedish Standards Institute (Sis) som utvecklar standarder utifrån piktobilderna.

Bliss är ett annat grafiskt språk som har funnits i Sverige sedan 1970-talet. Bliss är ett språk som är logiskt uppbyggt och består av ett antal grafiska symboler som kombineras och bildar s.k. blissord. En del symboler är bildlika, andra är ideografiska, dvs. att de står för en idé eller är internationellt kända, t.ex. siffror. Bliss har en egen grammatik som till sin uppbyggnad liknar andra språk. Det finns enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten i dag ca 6 000 blissord. Bliss ägs och förvaltas av den ideella organisationen Blissymbolics Communication International som också ansvarar för utveckling av språket.

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillhandahåller internettjänsten Bliss online.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Specialpedagogiska skolmyndigheten tillhandahåller olika symbolspråk för personer med begränsad förmåga att tala, läsa och skriva och ser för närvarande inte skäl att ta något initiativ till ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

Öppenhet mot medier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om öppenhet mot medier.
Jämför reservation 11 (SD).

Motionen

Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) begär i motion 2017/18:3649 yrkande 1 ett tillkännagivande om öppenhet mot medier. För att granskningen av det offentliga ska fungera förutsätts enligt motionärerna att myndigheterna och deras företrädare är öppna och tillmötesgående mot såväl allmänheten som medier. Regeringen bör därför ges i uppdrag att förtydliga kravet på öppenhet och att säkerställa att myndigheterna förstår vikten av och vidtar åtgärder för att vara öppna och transparenta. Det innebär även att ansvariga företrädare på myndigheterna ska hålla sig tillgängliga inom ramen för sina uppdrag.

Gällande ordning

Myndigheternas serviceskyldighet regleras i 4 och 5 §§ förvaltningslagen (1986:223). Varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt.

Myndigheterna ska även ta emot besök och telefonsamtal från enskilda. Om särskilda tider för detta är bestämda, ska allmänheten underrättas om dem på lämpligt sätt. Myndigheterna ska också se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och elektronisk post och att svar kan lämnas på samma sätt. En myndighet ska ha öppet under minst två timmar varje helgfri måndag–fredag för att kunna ta emot och registrera allmänna handlingar och för att kunna ta emot framställningar om att få ta del av allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten. Detta gäller dock inte om en sådan dag samtidigt är midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

Bestämmelser om service i samband med tillhandahållande av allmänna handlingar finns i 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen samt i 4 kap. och 6 kap. 4 och 6 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

Myndigheternas serviceskyldighet regleras i 6 och 7 §§ i den nya lagen. En myndighet ska enligt 6 § se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska vidare lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

Kraven på smidighet och enkelhet avser den enskildes rätt till ett positivt bemötande från myndighetens sida, vilket ger uttryck för en attitydfråga som är ett grundläggande inslag i principen om god förvaltning (prop. 2016/17:180 s. 291).

Enligt 7 § ska en myndighet vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas. Myndigheten ska även vidta de åtgärder i fråga om tillgänglighet som behövs för att den ska kunna uppfylla sina skyldigheter gentemot allmänheten enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen om rätten att ta del av allmänna handlingar. Bestämmelsen innebär att myndigheterna ska vara tillgängliga för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt. Den reglerar därför inte någon viss bestämd tid för öppethållande (prop. 2016/17:180 s. 291).

Utskottets ställningstagande

En ny förvaltningslag träder i kraft den 1 juli 2018. Utskottet anser att bestämmelserna i lagen om myndigheternas serviceskyldighet och tillgänglighet är väl avvägda och ändamålsenliga. Motionsyrkandet avstyrks.

En EU-portal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Regeringskansliet ska upprätta en EU-portal.

Jämför reservation 12 (L).

Motionen

Jan Björklund m.fl. (L) föreslår i partimotion 2017/18:3194 yrkande 20 att Regeringskansliet ska upprätta en EU-portal på webbplatsen regeringen.se. Där ska information om regeringens politik på EU-nivå och alla pågående lagstiftningsprocesser finnas lättillgänglig för ökad transparens.

Bakgrund

Utredningen om delaktighet i EU hade bl.a. i uppdrag att utreda möjligheterna att inom ramen för EU:s nuvarande regelverk och arbetssätt främja insyn, delaktighet och inflytande för aktörer i Sverige när det gäller frågor som beslutas inom EU. Utredningen föreslår i betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) att Regeringskansliet ska skapa en EU-portal på regeringen.se med information om regeringens politik på EU-nivå och alla viktigare pågående processer, inklusive EU-lagstiftningsarbetet.

Regeringskansliet har informerat om att myndighetens kommunikationsavdelning (RK KOM) och departementens kommunikationsavdelningar löpande arbetar med att utveckla och förbättra den EU-relaterade informationen på regeringen.se. Målsättningen är att på ett tydligt sätt integrera EU-perspektivet i den befintliga strukturen och inom respektive sakfråga på webbplatsen. Därmed är det enligt myndigheten inte aktuellt med en separat EU-portal. För närvarande pågår ett särskilt utvecklingsarbete som syftar till att göra det lättare att följa viktiga processer, inklusive lagstiftningsarbetet.

Budgetpropositionen för 2018

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1 s. 103) att Utredningen om delaktighet i EU pekade på brister i viktiga delar av det svenska samhället när det gäller kunskaperna om EU-samarbetet och dess vikt för Sverige. Utredningen konstaterade bl.a. att det fortfarande fanns ett stort behov av att öka kunskapen om EU-relaterade frågor bland lärare, journalister, förtroendevalda inom kommuner och landsting samt unga. Utredningen lade även stor vikt vid förslag om att bredda delaktigheten vid beredning av EU-politiska frågor och att förstärka det offentliga samtalet om EU-samarbetet.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen under andra halvåret 2016 började följa upp utredningens förslag. Bland annat har medel tillförts Svenska

institutet för europapolitiska studier (Sieps) som har påbörjat en särskild utbildningsinsats för förtroendevalda och anställda inom kommuner och landsting. Regeringen anför även att Sieps åtgärder kommer att breddas och utvecklas vidare för att säkra god EU-kompetens i offentlig verksamhet.

Regeringen beslutade att under 2017 avsätta medel för en insats riktad till unga i skolan. I syfte att uppmuntra skolor att uppmärksamma EU och Europadagen genomförde Universitets- och högskolerådet (UHR) en tävling för grundskolan och gymnasieskolan. Åtgärder kommer även att vidtas för att möjliggöra skolval för gymnasieelever och elever i grundskolans årskurs 7–9 i samband med Europaparlamentsvalet 2019.

Regeringen konstaterar att utredningen även lyfter fram myndigheternas centrala roll i delaktighetsarbetet. I början av 2017 bjöds därför ett fyrtiotal myndighetschefer in till en inledande dialog om myndigheternas roll i att bidra till insyn och delaktighet i frågor som beslutas på EU-nivå. Under 2017 har myndighetschefer erbjudits en särskild utbildning som syftar till att stärka myndigheternas roll i EU-arbetet. Utbildningarna arrangeras i samverkan mellan Sieps och Regeringskansliet. Regeringen anför att arbetet med att stärka myndigheternas delaktighetsarbete i EU-relaterade frågor kommer att fortsätta och att den särskilda utbildningen som syftar till att stärka myndigheternas roll i EU-arbetet kommer att erbjudas myndighetschefer även under budgetåret 2018.

Av budgetpropositionen framgår även att medel sedan ett antal år har avsatts för att finansiera gemensamma aktiviteter med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet för att utbilda lärare och skolledare om EU-samarbetet. UHR har haft regeringens uppdrag att genomföra denna verksamhet i samverkan med kommissionen och Europaparlamentet. Insatsen har bedömts som angelägen, och regeringen beslutade därför att under 2016 ställa mer resurser till förfogande till denna insats för att nå ut till fler elever i skolan. Regeringens avsikt är att fler lärare och skolledare ska omfattas av denna åtgärd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det inom Regeringskansliet pågår ett löpande arbete med att utveckla och förbättra den EU-relaterade informationen på regeringens webbplats och att regeringen vidtar en rad olika åtgärder för att öka kunskapen i samhället om EU-relaterade frågor. Det saknas därför anledning för utskottet att föreslå något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandet avstyrks.

Kundbegreppet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kundbegreppet.

Motionen

Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S) begär i motion 2017/18:2666 att möjligheten att sluta använda kundbegreppet i statliga myndigheter ska ses över. Motionärerna anför att de statliga myndigheternas uppdrag inte handlar om att vinna marknadsandelar utan om samhälls- och medborgarservice. Det uppdraget kan inte likställas med en kundrelation i en butik.

Gällande ordning

Enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) ska varje myndighet lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

I 6 § i den nya lagen anges att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

I 5 § regleras de grundläggande kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet i myndigheternas verksamhet. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i 1986 års lag. Regeringen anför i propositionen om den nya förvaltningslagen (prop. 2016/17:180 s. 58) att legalitetsprincipen är av central betydelse inom förvaltningsrätten eftersom kravet på författningsstöd bildar utgångspunkt för myndigheternas verksamhet när det gäller såväl att handlägga ärenden och besluta i dessa som i fråga om annan verksamhet som en myndighet bedriver. Regeringen framhåller att förvaltningslagsutredningens praxisgenomgång ger en klar indikation på att myndigheterna inte alltid i tillräcklig utsträckning tar reda på om de har stöd i rättsordningen för sina åtgärder. Utvecklingen från en mer klassisk förvaltning mot en förvaltning med ökade inslag av informationsuppgifter och mera kundrelaterade aktiviteter, t.ex. i form av olika digitala självbetjäningstjänster, har enligt

regeringen också inneburit ökade risker i detta avseende. Regeringen menar därför att det är angeläget att ge en klar signal om att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna regler i rättsordningen. Enligt regeringen bör skiljelinjen mellan privaträttsliga subjekts principiella rätt till ett fritt agerande och myndigheternas skyldighet att fullgöra bestämda uppgifter i det allmännas tjänst alltså tydligt markeras.

Innovationsrådet

I augusti 2011 tillkallades en kommitté i form av ett nationellt råd för att höja effektiviteten och kvaliteten i offentlig verksamhet (dir. 2011:42). Kommittén, som tog namnet Innovationsrådet, angav att användningen av kundbegreppet inte innebär att man gör avsteg från den gängse synen på de grundläggande premisserna för offentlig verksamhet eller på existerande medborgerska rättigheter och skyldigheter (SOU 2013:40). Kundenpassning är enligt rådet förenligt med rättssäkerhet. Rådet anser att offentlig verksamhet måste förstå människors och organisationers behov och mål i olika händelser och situationer. Att utgå från kundernas livs- eller verksamhetskändelser är ett angreppssätt för att arbeta kundorienterat i syfte att förbättra kvalitet och service för människor och företag. Kundens erfarenhet, kompetens och förmågor är i dag enligt rådet en underutnyttjad resurs i offentlig verksamhet. Kvalitetsarbetet i de statliga myndigheterna bör vidareutvecklas, och tyngdpunkten i kvalitetsarbetet behöver enligt rådet förskjutas mot ett ökat kundfokus. Myndigheters förmåga att nå den eftersträvade kvaliteten beror bl.a. på vilket kundfokus de har, hur de mäter kvalitet och om kvalitet behandlas som en strategisk ledningsfråga. Vidare konstaterade rådet (s. 69) att det finns ett starkt stöd för myndigheternas ”kundorientering” såväl i förvaltningslagen som i regeringens förvaltningspolitik. Det är enligt rådet också intressant att notera att hänvisningar till förvaltningslagens servicebestämmelser är frekvent förekommande i JO:s beslut.

I betänkandet diskuterar Innovationsrådet även kvalitet utifrån kundnöjdhet och pekar bl.a. på att det inte endast är kundnöjdheten som kan anses central i sammanhanget. Rådet konstaterar att kvalitetsbegreppets utgångspunkt i kundens behov är lika relevant för den privata som den offentliga sektorn, men att åtminstone två centrala skillnader mellan privat och offentlig verksamhet gör sig gällande i möjligheten att tillgodose kunders behov. För det första har företag större möjligheter att tillgodose efterfrågan (dvs. uttalade behov) från kunden, medan en myndighet måste betrakta varje efterfrågan utifrån verksamhetens syfte, uppdrag och gällande regelverk. För det andra ska offentlig verksamhet tillgodose både individuella och kollektiva behov. Inom det offentliga är det naturligt att beakta kvalitet såväl utifrån den enskilda medborgarens och allmänhetens perspektiv som utifrån professionens perspektiv. Sammantaget medför detta att när kvalitet i offentlig verksamhet ska förstås bör det göras ur ett helhetsperspektiv där både den enskildes behov och övriga krav på verksamheten beaktas. Att använda ett bredare

kvalitetsbegrepp ligger enligt rådet i linje med flera definitioner av kvalitet som utöver kundens perspektiv även tydliggör att det finns andra krav på verksamheten som ska tillgodoses.

I skrivelsen om regeringens förvaltningspolitik (skr. 2013/14:155 s. 8) anges att Innovationsrådets förslag och idéer används i Regeringskansliets interna utvecklingsarbete. Utbildningar och interna riktlinjer m.m. utformas med avsikt att uppnå ett tydligare fokus på systemsyn, livshändelseperspektiv och värdeskapande för medborgare och företag.

Värdegrundsdelegationen

I Värdegrundsdelegationens slutrapport Att säkerställa en god statsförvaltning konstateras att myndigheter benämner sina avnämare på olika sätt. Vilken betydelse de olika benämningarna har för bemötandet av allmänheten har delegationen inget underlag som visar. Delegationen föreslår att skillnader i myndigheters bemötande beroende på om avnämaren benämns som medborgare, kund eller annat undersöks. Detsamma gäller vilken effekt sådana skillnader får för myndigheternas efterlevnad av den gemensamma värdegrunden.

Tidigare behandling

Motioner om användningen av kundbegreppet har tidigare behandlats av utskottet. I betänkande 2015/16:KU17 (s. 63) gjorde utskottet följande ställningstagande:

Utskottet gör i likhet med Innovationsrådet bedömningen att även om begreppet ”kund” används innebär inte det att man gör avsteg från den vedertagna synen på de grundläggande premisserna för offentlig verksamhet eller på existerande medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Utskottet hyser förståelse för motionärernas argument och förslag men bedömer sammantaget att Innovationsrådets uttalanden i tillräcklig utsträckning omhändertar dessa. Utskottet noterar att Innovationsrådets förslag och idéer används i Regeringskansliets interna utvecklingsarbete. Vidare framgår det av förvaltningslagen att myndigheterna har en serviceskyldighet. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2014/15:638 och 2014/15:960.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionen.

Samverkan med pensionärsorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om samverkan med pensionärsorganisationer.

Motionen

Åsa Lindestam (S) begär i motion 2017/18:2229 yrkande 1 att regeringen ska se över möjligheten att införa en lagstadgad skyldighet för staten att samverka med pensionärsorganisationer i pensionärsråd.

Bakgrund

Det finns flera formella vägar för civilsamhällets organisationer att påverka utformningen av förslag på nationell nivå, t.ex. genom deltagande i kommittéväsendet, i remissarbetet samt i hearingar och andra möten.

Regeringen anger i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 187 f.) att principen om dialog kännetecknar förhållandet mellan regeringen och det civila samhället. Dialogerna mellan regeringen och organisationer i det civila samhället ska bl.a. bidra till att bredda och fördjupa underlag för offentligt beslutsfattande. Ett formellt remissförfarande kan kompletteras med att information och synpunkter från det civila samhällets organisationer hämtas in på andra sätt. Under 2016 fanns i Regeringskansliet 51 fasta forum för samråd med det civila samhällets organisationer. Omkring 640 organisationer deltog vid dessa möten. Utöver dessa fasta forum för samråd anordnade Regeringskansliet under 2016 också 202 möten (konferenser, hearingar m.m.) för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor.

Under 2015 tog Kulturdepartementet fram en arbetsmetod för regeringens kontakter med det civila samhället, kallad sakråd. Regeringen använder sakråd för att höja kvaliteten i regeringens underlag, för att underlätta och effektivisera kunskapsinhämtning samt för att bättre samordna departementens kontakter med det civila samhällets organisationer (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 188). Under 2016 genomfördes ett antal pilotprojekt för att testa och utvärdera metodstödet för sakråd. Regeringen fattade den 16 februari 2017 beslut om sakråd som arbetsmetod i Regeringskansliet. Ett antal sakråd har genomförts inom olika områden, både i frågor som beslutas på nationell nivå och på EU-nivå, s.k. EU-sakråd. Det är Regeringskansliet som tar initiativ till ett sakråd och som avgör vilka organisationer som ska bjudas in. Urvalet sker utifrån en bedömning av behovet av fördjupad kunskap och breddat perspektiv i den enskilda sakfrågan.

Partsgemensamt forum är en plattform för dialog på nationell nivå mellan regeringen och det civila samhällets organisationer som bl.a. ska följa upp och

utveckla politiken för det civila samhället. Det civila samhället representerades 2016 av 18 organisationer, och fem möten genomfördes (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 188). Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor sammankallar och administrerar forumet.

Europarådet utvecklade 2009 tillsammans med de idéburna organisationerna en kod för främjande av idéburna organisationers medverkan i offentliga beslutsprocesser, Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor arbetar för att sprida information om koden till offentliga aktörer och idéburna organisationer. Inom Regeringskansliet har koden varit utgångspunkt i framtagandet av sakråd som arbetsmetod (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 190).

I februari 2018 kom regeringen och ett antal paraplyorganisationer inom civilsamhället överens om en stödstruktur för dialog och samråd (Ku2018/00152/D). Stödstrukturen ska stärka det offentliga dialog med det civila samhället och möjliggöra initiativ och genomförande av dialog och samråd inom de politikområden som regeringen verkar inom. Stödstrukturen ska ha en gemensam styrgrupp som efter behov beslutar om hur dialoger och samråd ska genomföras. Ytterligare paraplyorganisationer kan ansluta till överenskommelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att ställa sig bakom det som yrkas i motionen om samverkan med pensionärsorganisationer. Motionen avstyrks.

Äganderätten och proportionalitetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om äganderätten och proportionalitetsprincipen.

Jämför reservation 13 (C).

Motionen

Kristina Yngwe (C) föreslår i motion 2017/18:1884 att en genomlysning ska göras av hur äganderätten och brukanderätten beaktas i politiska beslut och hur myndigheterna tillämpar proportionalitetsprincipen. Detta bör enligt motionären göras för att säkerställa att den grundlagsstadgade äganderätten värnas och att proportionalitetsprincipen tillämpas korrekt.

Gällande ordning

I 2 kap. 15 § regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Bestämmelsen fick denna lydelse den 1 januari 1995 samtidigt som Europakonventionen inkorporerades i svensk rätt. Den proportionalitetsprincip som kommer till uttryck i bestämmelsen knyter an till artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen som reglerar skyddet för egendom. I den proposition som låg till grund för inkorporeringen underströks att en proportionalitetsprincip har vunnit hävd i svensk rätt (prop. 1993/94:117 s. 39 f.).

Krav på proportionalitet finns även i andra föreskrifter i 2 kap. regeringsformen i fråga om den bedömning som ska göras när relativa rättigheter begränsas i lag eller genom annan författning (se t.ex. 20–23 §§). Även om bestämmelserna i första hand riktar sig till lagstiftaren, ska de också beaktas vid tolkning och tillämpning av lagstiftningen (jfr prop. 1975/76:209 s. 39, 99 och 153).

Den nya förvaltningslagen

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) träder i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävs 1986 års förvaltningslag.

I 5 § i den nya lagen regleras de grundläggande kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet i myndigheternas verksamhet. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i 1986 års lag. Av bestämmelsens tredje stycke framgår att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot. Bestämmelsen ger uttryck för den allmänna proportionalitetsprincip som har utvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens praxis och innebär ett skydd för enskilda intressen mot en ensidig prioritering av det allmännas önskemål vid myndigheternas agerande. Den gäller i all verksamhet som en myndighet bedriver, dvs. vid såväl handläggning av och beslutsfattande i enskilda ärenden som s.k. faktiskt handlande (prop. 2016/17:180 s. 290).

Regeringen anför i propositionen om den nya förvaltningslagen (prop. 2016/17:180 s. 290) att bestämmelsen inte ska tolkas alltför vidsträckt. Avsikten är t.ex. inte att ställa något krav på myndigheterna att i detalj väga en från allmän synpunkt angelägen åtgärd mot varje tänkbart motstående enskilt intresse. Kravet på rimlighet innebär att det inte får föreligga ett klart missförhållande mellan det allmänna intresset av ett visst ingripande och den

belastning som detta medför för den enskilde. Innan myndigheten väger olika intressen mot varandra, måste den ha tagit ställning till om åtgärden uppfyller principens krav på lämplighet och nödvändighet. Det krävs alltså att myndigheten först prövar om den tilltänkta åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Myndigheten måste också konstatera att åtgärden är det minst ingripande av de alternativ som finns för att uppnå samma resultat. Bestämmelsen avser enligt regeringen inte att hindra myndigheterna från att vidta åtgärder utan att säkerställa att de åtgärder som vidtas är proportionella.

Sammanställning av praxis

Förvaltningslagsutredningen har i betänkandet En ny förvaltningslag gjort en sammanställning av Högsta förvaltningsdomstolens praxis när det gäller tillämpningen av proportionalitetsprincipen (SOU 2010:29 s. 176–181). Högsta förvaltningsdomstolen har i sin praxis slagit fast och utvecklat en allmän proportionalitetsprincip i svensk rätt. Utvecklingen av denna princip är sedan 1995 direkt kopplad till EU-rätten och Europakonventionen, men principen har som utredningen påpekar fått ett vidare tillämpningsområde. Principen har aktualiserats såväl i samband med beslut om olika former av ingripanden, t.ex. förelägganden eller förbud, som i dispensammanhang och andra situationer där inslaget av maktanvändning från det allmännas sida är mindre påtagligt. De flesta rättsfallen gäller frågor om markanvändning. Tillämpningsområdet tar dock sikte på samtliga förvaltningsområden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ till en sådan genomlysning av äganderätten och proportionalitetsprincipen som efterfrågas i motionen. Motionen avstyrks därför.

Reservationer

1. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5 och

2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 4 och

avslår motionerna

2016/17:820 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 25,

2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2,

2016/17:2186 av Mikael Dahlgqvist m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:2835 av Kalle Olsson (S),

2016/17:2946 av Annika Qarlssoon och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:1866 av Annika Qarlssoon och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S),

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4,

2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1,

2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och

2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22.

Ställningstagande

God tillgång till offentlig service är en förutsättning för en levande landsbygd. Under lång tid har en ond spiral inneburit att offentlig service har försvunnit från landsbygden till följd av ett minskat befolkningsunderlag, vilket i sin tur har bidragit till att ytterligare försämra befolkningsutvecklingen. För att kompensera för detta har myndigheter och kommuner satsat alltmer på att erbjuda information och service över internet och telefon, vilket är ett fullgott alternativ för många. Samtidigt kan många människor av olika skäl inte använda dator i sina kontakter med myndigheterna.

Utvecklingen är oroande. Medborgarservicen behöver stärkas genom ökad samverkan för att behålla och utveckla den offentliga servicen. Fysiska möten kan ibland av praktiska skäl inte äga rum, men inom ramen för samverkanskontor kan man genom teknik verka för personliga möten på distans, vilket kan ge alla medborgare en likvärdig tillgång till service.

Det är positivt att det pågår ett arbete med att förbättra tillgängligheten till grundläggande statlig service. Ytterligare åtgärder måste emellertid vidtas för att trygga en god tillgång till offentlig service i hela landet.

2. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (C)

av Per-Ingvar Johnsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:820 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 25,

2016/17:2946 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:1866 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och

2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22 och avslår motionerna

2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2,

2016/17:2186 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:2835 av Kalle Olsson (S),

2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 4,

2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S),

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4 och

2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Lokala servicekontor i alla kommuner och i storstädernas stadsdelar skulle kunna utgöra en plattform för medborgarna att få hjälp med kommunala ärenden och enklare ärenden hos t.ex. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Polismyndigheten. De lokala servicekontoren ska även vara en plats dit

människor kan vända sig för att få hjälp med andra nödvändiga myndighetskontakter, t.ex. digitala möten med tjänstemän på andra orter. Kontor för lokal offentlig service kan fungera både som en okomplicerad väg in till det offentliga och som en kontaktyta med föreningsliv och arbetsmarknad. Tillgång till denna typ av servicekontor bör finnas i landets alla kommuner. Lokala servicekontor kan även bidra till att minska utanförskap i samhället. Servicekontoren ska också ha ett ansvar för att samverka med den kommersiella servicen på de platser där marknaden har svårt att vara bärkraftig. På så sätt kan både kommersiell och offentlig service tryggas i hela landet.

Det är bra att det pågår ett arbete med att förbättra tillgängligheten till grundläggande statlig service. En bredare översyn måste emellertid göras för att människors tillgång till statlig och kommunal service ska kunna öka i hela landet.

3. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motionerna

2016/17:820 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 25,

2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2,

2016/17:2186 av Mikael Dahlgqvist m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:2835 av Kalle Olsson (S),

2016/17:2946 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 4,

2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:1866 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,

2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S),

2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1,

2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och

2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22.

Ställningstagande

Medborgare och företag har rätt att få del av offentlig service på ett likvärdigt sätt oavsett om de finns i tätort eller på landsbygden. På landsbygden har den offentliga servicen emellertid monterats ned under 2000-talet. På många håll i landet måste man resa milers för att få hjälp av en tjänsteman med sitt problem.

På sikt behöver det byggas upp kompletta servicekontor i alla kommuner. Där kan statlig och kommunal service samlas i gemensamma utrymmen på lokal nivå och resurserna användas gemensamt. Här finns det stora besparingsmöjligheter. Kontoren kan även kompletteras med servicepunkter på vissa orter utanför centralorten. Kostnaderna bör kunna rymmas inom myndigheternas ordinarie anslag. Statens servicecenter är en lämplig aktör för att samordna och effektivisera statens service till medborgarna.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare för att analysera och föreslå hur vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamheter kan organiseras på ett mer sammanhållet sätt. Utredningen ska slutredovisas i maj 2018. Det är positivt att möjligheterna till förbättrad statlig service ses över. Utredningen bör dock även ta hänsyn till hur detta kan kompletteras med utökad kommunal service. Det behövs en ny anda av samverkan mellan stat och kommun där statlig och kommunal verksamhet kan samsas för att ge enhetlig och samlad service till medborgarna. Regeringen bör ge Servicekontorsutredningen (dir. 2017:95) ett tilläggsdirektiv att se över möjligheterna att kombinera statliga myndigheters lokala service med kommunal sådan.

4. Statliga och kommunala servicekontor, punkt 1 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 11 och

2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1 och

avslår motionerna

2016/17:820 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 25,

2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2,

2016/17:2186 av Mikael Dahlgvist m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,

2016/17:2835 av Kalle Olsson (S),

2016/17:2946 av Annika Qarllsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,
2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 4,
2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD),
2017/18:1866 av Annika Qarllsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1,
2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S),
2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4,
2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 1 och
2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22.

Ställningstagande

Servicecenter är ett bra sätt att samla olika myndigheters service så att basala myndighetstjänster finns att tillgå runt om i landet. Åtgärder bör vidtas för att främja sådan myndighetssamverkan. Kommuner och statliga myndigheter bör samordna sin grundläggande service till medborgare och företag genom att samarbeta i lokala servicecenter. Som komplement till servicecentren bör servicepunkter inrättas i samarbete med det lokala näringslivet och det civila samhället. Posten bör få i uppdrag att tillhandahålla mobila servicepunkter till dem som bor längs lantbrevbärlinjer. Ett sätt att stävja utflyttningen från små orter är att skapa förutsättningar som gör livet i glesbygden enklare att leva. Rimliga avstånd till grundläggande service, såväl offentlig som kommersiell, ger fler den praktiska möjligheten att bo kvar på landet – eller att flytta dit.

Förslaget i 2018 års budgetproposition om att Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Polismyndigheten ska upprätta tio nya servicekontor under 2018 är ett steg i rätt riktning. Ytterligare åtgärder måste emellertid vidtas för att upprätthålla en grundläggande servicenivå över hela landet.

De viktigaste statliga aktörerna och myndigheterna, främst Polismyndigheten, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, ska i princip finnas i alla kommuner. Samverkan mellan kommunerna behöver utvecklas, så att man tar till vara de möjligheter som finns för att erbjuda medborgarna en så god service som möjligt och hushållar med de ekonomiska resurserna. Alternativa möjligheter att resa kollektivt på landsbygden behöver utvecklas. Nya samverkansmodeller måste prövas där offentliga resor, t.ex. sjukresor och skolskjutsar, kan kombineras med privata resor. Ett stort mått av innovativt arbete måste vara tillåtet för att hitta framtidens lösningar.

Upprätthållandet av en grundläggande servicenivå över hela landet är viktig för att människor ska känna sig trygga och för att livet utanför tätorterna ska fungera. Basal offentlig service ska vara lätt tillgänglig för alla i landet, och man bör därför underlätta för myndigheter och kommuner att samarbeta kring detta. Ett bra sätt är att upprätta s.k. servicecenter i anslutning till den lokala lanthandeln eller andra etablerade samlingspunkter i landsortssamhällena.

5. Utnämningar, punkt 3 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3625 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5 och
avslår motion
2017/18:472 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Tillsättningen av offentliga ledande positioner och tjänster är en viktig jämställdhetspolitisk fråga. Genom att ansökningsförfarandena är transparenta och tillgängliga kan etablerade nätverk, som kanske är könshomogena, förhindras att premiera den egna gruppen. Det är därför tillsättningen av offentliga tjänster i ledande positioner numera sker med öppna förfaranden som innebär att man annonserar, upprättar en kravprofil och dokumenterar tjänstetillsättningen.

Regeringen bör säkerställa att ett öppet och transparent rekryteringsförfarande tillämpas när offentliga tjänster ska tillsättas.

6. Myndigheters ledningsformer, punkt 4 (C)

av Per-Ingvar Johnsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3036 av Per Åsling m.fl. (C) yrkande 3,
2017/18:3501 av Per Åsling (C) yrkande 3 och
2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 24,
bifaller delvis motion
2017/18:1843 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkande 1 och
avslår motion
2017/18:1843 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkande 2.

Ställningstagande

I näringslivet är det en självklarhet att en styrelse leder företaget framåt. De företag som har en mer diversifierad styrelse uppnår också bättre resultat. I Sverige leds en liten andel av myndigheterna av en styrelse. En diversifierad styrelse som består av individer med vitt skilda bakgrunder, erfarenheter och kompetenser leder till att frågor som rör verksamhetsutveckling belyses i ett bredare perspektiv. Att en ensam myndighetschef leder mer än hälften av Sveriges myndigheter innebär att verksamhetsutvecklingen till stor del styrs efter en persons vision och planer, givetvis med beaktande av de lagar, regler, förordningar och regleringsbrev som myndigheten lyder under. En styrelse har en viktig roll att spela i att avlasta myndighetschefen, som då kan fokusera mer på det operativa arbetet. Styrelsen kan fokusera på att leda det långsiktiga utvecklings- och planeringsarbetet. Huvudregeln bör därför vara att en statlig förvaltningsmyndighet leds av en styrelse. Regeringen och riksdagen har tydligt sagt att man vill att myndigheternas verksamhet decentraliseras. En styrelse har då uppdraget att fokusera på det långsiktiga arbetet med att planera för och genomföra de beslut som riksdagen har fattat samtidigt som myndighetschefen kan fokusera på att operativt genomföra decentraliseringen.

7. Länsstyrelsernas uppgifter, punkt 5 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3393 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 5 och
avslår motionerna
2016/17:1148 av Patrik Björck (S),
2016/17:1487 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2017/18:1410 av Anna-Caren Säterberg och Kalle Olsson (båda S) och
2017/18:3408 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

I länsstyrelsernas uppgifter ingår bl.a. att främja landsbygdsutveckling, miljö, kultur och samhällsplanering. Det är inte rimligt att länsstyrelserna ger stöd till landsbygdens näringsidkare genom landsbygdsprogrammet, för att sedan kräva miljöförbättrande åtgärder som kan leda till nedläggning av vattenkraftsanläggningar och angränsande näringsverksamheter. Länsstyrelsernas

uppgifter måste därför samordnas och konsekvensanalyser genomföras så att uppgifterna harmonierar med varandra när det gäller den småskaliga vattenkraften.

8. Antalet myndigheter och opinionsbildande verksamhet, punkt 6 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -) yrkandena 2 och 4 samt avslår motionerna

2016/17:1450 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M),

2017/18:629 av Anna Hagwall (-),

2017/18:1293 av Christian Holm Barenfeld (M),

2017/18:2704 av Jenny Petersson (M) yrkande 1,

2017/18:3259 av Erik Bengtzboe och Jesper Skalberg Karlsson (båda M),

2017/18:3311 av Erik Bengtzboe (M) och

2017/18:3448 av Fredrik Schulte (M).

Ställningstagande

För att uppnå största möjliga nytta och ändamålsenlighet i förvaltningen är det viktigt att rätt myndigheter gör rätt saker. Regeringen behöver ta ett helhetsgrepp på myndighetsfrågan och genomföra en inventering för att kunna slå fast vilka myndigheter som inte är samhällsnyttiga eller vilkas egentliga uppdrag överskuggas av ovidkommande hänsyn. Myndigheter som är politiserade eller överflödiga eller har uppdrag som överlappar andra mer effektiva myndigheters uppdrag bör läggas ned eller reformeras. Exempel på sådana myndigheter är Svenska institutet och Statens medieråd. Regeringen bör också avbryta arbetet med att starta upp Jämställdhetsmyndigheten. En myndighetsinventering skulle även kunna resultera i att vissa områden som i dag inte är föremål för omedelbar myndighetsutövning skulle kunna bli det. Ett sådant exempel är den verksamhet som bedrivs av Sveriges advokatsamfund.

9. En översyn av förvaltningslagen, punkt 10 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -) yrkande 7.

Ställningstagande

Den gamla förvaltningslagen har ersatts av en produkt som inte når hela vägen. Regeringen ignorerade regelmässigt remissinstanserna, vilket fick till följd att de svenska förvaltningsrättsliga principerna försvagades i stället för att stärkas. Bland annat infördes en extensiv rätt till tolk för personer med annat modersmål än svenska, och det sedan länge vedertagna begreppet myndighetsutövning avskaffades trots att det fortfarande finns i svensk grundlag. Den nya lagen bör ses över och ersättas av en modern, rättssäker och adekvat lag som tar fasta på de svenska förvaltningsrättsliga principerna.

10. Tolkning vid myndighetskontakter, punkt 11 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 72 och
avslår motionerna
2017/18:99 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),
2017/18:1780 av Anders Hansson (M) och
2017/18:2402 av Boriana Åberg (M).

Ställningstagande

Varje år betalas det ut stora belopp för språktolkar i Sverige. Det är orimligt att invandrarens bristande kunskaper i svenska språket får kosta samhället så mycket pengar. Ambitionen bör vara att kostnaden för språktolkar på sikt ska finansieras av egenavgifter. För att lösa de problem som finns i dag bör

emellertid landsting, regioner och kommuner stimuleras att använda videotolkning. Med hjälp av välfärdsteknologi kan administrationen minska och insatserna bli effektivare. Stora besparingar skulle också kunna göras genom samordningsinsatser med Sveriges Kommuner och Landsting.

11. Öppenhet mot medier, punkt 16 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3649 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

För att granskningen av det offentliga ska fungera förutsätts att myndigheterna och deras företrädare är öppna och transparenta gentemot såväl allmänheten som medierna. Myndigheterna har enligt förvaltningslagen ett ansvar för att vara tillgängliga, och kontakterna med medier bör ses som en naturlig del av uppdraget. Det är i första hand myndighetschefen som ska se till att den delen av uppdraget fungerar. Det är inte acceptabelt att myndigheter som är föremål för granskning stänger medierna ute eller anlitar pr-konsulter för att hantera mediernas frågor. Det bör ställas långtgående krav på myndigheterna att vara öppna och tillmötesgående. Regeringen bör därför ges i uppdrag att förtydliga kravet på öppenhet och att säkerställa att myndigheterna förstår vikten av och vidtar åtgärder för att vara öppna och transparenta. Det innebär även att ansvariga företrädare på myndigheterna ska hålla sig tillgängliga inom ramen för sina uppdrag.

12. En EU-portal, punkt 17 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20.

Ställningstagande

Medborgarnas kunskap om EU-arbetet måste förbättras. Både vuxna och unga måste genom utbildning och informationshöjande insatser få en större inblick i hur arbetet i EU går till och påverkar svensk politik. För en bättre allmän informationstillgång om EU:s arbete bör Regeringskansliet upprätta en EU-portal på webbplatsen regeringen.se. Där ska information om regeringens politik på EU-nivå och alla pågående lagstiftningsprocesser finnas lätt tillgänglig för ökad transparens.

13. Äganderätten och proportionalitetsprincipen, punkt 20 (C)

av Per-Ingvar Johnsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:1884 av Kristina Yngwe (C).

Ställningstagande

Den privata äganderätten utgör en av flera förutsättningar för ett demokratiskt och väl fungerande samhälle. Äganderätten är också grundlagsskyddad. Utan möjlighet för den enskilde att förutse stora ingrepp i den privata äganderätten eller att överblicka konsekvenserna av ett intrång minskar den enskildes vilja att utveckla och satsa på sin verksamhet.

Det finns givetvis tillfällen när intrång i äganderätten måste göras, men det är då viktigt att det sker på ett rättssäkert och förutsägbart sätt. Det är också av största vikt att intrånget sker i enlighet med proportionalitetsprincipen, dvs. att nyttan av intrånget står i proportion till kostnaden för den enskilde.

Den enskildes makt i förhållande till det offentliga behöver stärkas vid intrång som begränsar ägande- och brukanderätten. För att säkerställa att den grundlagsskyddade äganderätten värnas och att proportionalitetsprincipen tillämpas korrekt bör regeringen ta initiativ till en genomlysning av hur äganderätten och brukanderätten beaktas i politiska beslut och hur myndigheterna tillämpar proportionalitetsprincipen.

Särskilda yttranden

1. Myndigheters ledningsformer, punkt 4 (S, MP)

Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Veronica Lindholm (S), Jonas Gunnarsson (S), Agneta Börjesson (MP), Laila Naraghi (S) och Ida Karkiainen (S) anför:

Under en alltför lång tid har statens styrning av myndigheterna varit otydlig samtidigt som det har skett en avveckling av myndigheternas styrelser till förmån för s.k. insynsråd. Detta är en olycklig utveckling som inte bara begränsar myndigheterna som verktyg för samhällsförändring utan också äventyrar den folkliga insynen och förtroendet för Myndighetssverige. För att förtroendet för olika myndigheter ska stärkas bör insynsråden avvecklas till förmån för styrelser. Representationen i myndigheternas styrelser och bristen på förtroendevalda i styrelserna bör också ses över. Det finns såklart en styrka i att inte enbart ha förtroendevalda i styrelserna. Om förtroendevalda i större utsträckning är representerade skapas emellertid en folklig förankring och en demokratisk möjlighet att påverka. I förlängningen leder detta till en ökad legitimitet för myndigheternas beslut. På så vis kommer förtroendet för myndigheterna att stärkas.

Insynsråden fungerar inte tillfredsställande och ger inte den styrning över tid som myndigheterna behöver. De bidrar inte heller på samma sätt som en styrelse till den medborgerliga förankringen. Den omständigheten att två stora myndigheter kan ha så olika ledningsformer som en stor styrelse och ett litet insynsråd är ett problem i sig.

Svenska myndigheter bör i högre grad utformas som styrelsemyndigheter i stället för enrådhetsmyndigheter med insynsråd. Andelen förtroendevalda i myndigheternas styrelser bör dessutom öka.

2. Tjänstemannaansvar, punkt 8 (SD)

Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD) anför:

Vi välkomnar utskottets ställningstagande om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Som framgår av våra motioner i ärendet skulle vi vilja gå längre än utskottet och ställa större krav, men vi ser utskottets ställningstagande som ett steg framåt och avstår därför från att reservera oss.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:820 av Annie Lööf m.fl. (C):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur människors tillgång till offentlig service kan öka i hela landet, bl.a. genom skapande av lokala servicekontor, och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:988 av Monica Green m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den statliga närvaron i kommunerna bör säkerställas genom bättre samordning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1148 av Patrik Björck (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett ändrat arbetssätt inom Sveriges länsstyrelser och en översyn av hur man kan återfå en politisk styrning av länsstyrelserna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1450 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska antalet myndigheter i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1487 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av länsstyrelsernas arbetssätt för att säkerställa en enhetlig och rättssäker hantering av länsstyrelsernas ansvarsområden i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1514 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontinuerligt arbete mot korruption och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1784 av Said Abdu (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra ämbetsmannansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1850 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten till mer företagandevänliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1875 av Sotiris Delis och Erik Ottoson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra ämbetsmannaansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1930 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de offentliga myndigheterna i Sverige bör ges det samlade uppdraget att låta sig genomsyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2130 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2178 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka tjänstemannaansvaret för att möjliggöra ansvarsutkrävande av tjänstemän i offentlig förvaltning som har arbetat mot eller fattat beslut som stridit mot regelverket och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2186 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av statlig närvaro i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2225 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att trygga en god tillgång på offentlig service till medborgare från statliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2276 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra tjänstemannaansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur lokala servicekontor kan inrättas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla myndigheter i servicecentrum och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2835 av Kalle Olsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att tydliggöra det politiska ansvaret för en grundläggande statlig service i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2946 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en servicegaranti som innebär rätt till offentliga samhällsfunktioner i hela landet skulle kunna inrättas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3036 av Per Åsling m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3393 av Penilla Gunther m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelsernas uppgifter vad gäller näringsverksamheter på landsbygden och den småskaliga vattenkraften inte ställs mot varandra utan samordnas för varaktiga lösningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3470 av Tina Acketoft m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett modernt ämbetsansvar och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:99 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tidsgränser för användandet av språktolk och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:142 av Said Abdu (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra ämbetsmannaansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:164 av Jeff Ahl och Dennis Dioukarev (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om landshövdingar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:317 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:472 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nuvarande utnämningsprocess bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en konsekvens- och effektutvärdering av regeringens försenade utnämningar bör ske och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:557 av Anna Hagwall (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tjänstemän i högt uppsatta ställningar som har inflytande för penningtransfereringar ska hållas personligt ansvariga om inte pengarna hamnar rätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:629 av Anna Hagwall (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje form av skattefinansierad åsiktspåverkan ska bort och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:877 av Jonas Millard m.fl. (SD, -):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur och i vad mån det straffrättsliga och allmänna ansvaret för högre myndighetschefer och generaldirektörer bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur myndighetsaktivism kan bemötas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra ett moderniserat ämbetsansvar för tjänstemän i förvaltningen och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inventera de befintliga myndigheterna och göra förvaltningen mer effektiv och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en förnyad översyn av den senaste ändringen i förvaltningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:924 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att trygga en god tillgång på offentlig service till medborgare från statliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:973 av Per Lodenius (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig myndighet bör ges ansvaret för ett enhetligt grafiskt symbolsystem för samhällsinformation enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1293 av Christian Holm Barenfeld (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över lagstiftningen och vidta nödvändiga åtgärder för att stoppa statliga företags och myndigheters möjligheter att bedriva politisk opinionsbildning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1410 av Anna-Caren Sätherberg och Kalle Olsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en effektivisering av länsstyrelsernas handläggningstider och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1466 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig myndighet bör åläggas ansvar för att ta fram ett symbolsystem för samhällsinformation, bekostat av allmänna medel, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera landsting, regioner och kommuner att använda videotolkning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1694 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Försäkringskassan kan samlokaliseras och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1780 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra reglerna kring utbetalning av kostnader för tolk i syfte att öka medfinansieringsgraden för den som anser sig vara i behov av tolk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1843 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad utforma svenska myndigheter som styrelsemyndigheter i stället för enrådighetsmyndigheter med insynsråd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att andelen förtroendevalda ökar i myndigheters styrelser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1862 av Staffan Danielsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur tjänstemannaansvaret i offentlig förvaltning kan stärkas så att tjänstefel kan bekämpas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1866 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en servicegaranti för en lägstanivå för offentliga samhällsfunktioner i hela landet skulle kunna inrättas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1884 av Kristina Yngwe (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en genomlysning av hur äganderätten och brukanderätten beaktas i politiska beslut och hur tillämpningen av proportionalitetsprincipen fungerar vid myndighetsbeslut och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1941 av Christian Holm Barenfeld (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka tjänstemannaansvaret för att möjliggöra ansvarsutkrävande av tjänstemän i offentlig förvaltning som har arbetat mot

eller fattat beslut som stridit mot regelverket, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1957 av Mats Green m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett återinförande av tjänstemannaansvar i offentlig förvaltning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1961 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänstemannaansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1988 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid alla myndighetskontakter bör vara tydligt hur och med vilken tidsåtgång myndigheten förväntas agera gentemot den enskilde och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1991 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utvidga tjänstemannaansvaret för statliga och kommunala tjänstemän och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2229 av Åsa Lindestam (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en lagstadgad skyldighet för staten att samverka med pensionärsorganisationer i pensionärsråd och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2238 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av relevant lagstiftning i syfte att utvidga och förstärka tjänstemannaansvaret för offentligt anställda tjänstemän och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2346 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2402 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till gratis tolkservice och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2639 av Erik Ezelius m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av statlig närvaro i landets kommuner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2666 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att sluta använda kundbegreppet i statliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2704 av Jenny Petersson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev med syftet att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte politisk opinionsbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2762 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa det personliga ansvaret för offentliganställda vid grova tjänstefel i samband med myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2799 av Ida Drougge (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga brottet tjänstefel så att även annan myndighetsverksamhet än myndighetsutövning innefattas och exempelvis hantering av offentliga medel är inkluderat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa de straffrättsliga påföljderna suspension och avsättning vid myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga brottet tjänstefel så att även ringa tjänstefel följs av straffansvar och påföljd och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2907 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förtydliga för våra myndigheter att de måste följa lagar och regler i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheternas handläggningstider ska följa kraven från svensk och europeisk lagstiftning om maxtider och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att om en myndighet på grund av sin försumlighet och brott mot gällande tids-

och handläggningslagar gör att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada ska myndigheten vara skyldig att ersätta företaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge utredningen för en organisation för lokal statlig service (dir. 2017:95) tilläggsdirektivet att se över möjligheterna att kombinera statliga myndigheters lokala service med kommunal sådan och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3119 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom utvidgat straffansvar för tjänstefel, i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3144 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att inrätta en obligatorisk ämbetsmannautbildning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åter inrätta tjänstemannaansvaret för ämbetsmän och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Regeringskansliet ska upprätta en EU-portal på regeringen.se och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3225 av Michael Svensson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett modernt tjänstemannaansvar kan se ut och vilka sanktioner som kan kopplas till detta ansvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3259 av Erik Bengtzboe och Jesper Skalberg Karlsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva lobbning gentemot svenska beslutsfattare kan se ut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3311 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett förbud för statliga myndigheter och företag att ägna sig åt lobbning gentemot riksdag, regering och övriga svenska offentliga beslutsfattare kan se ut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3408 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelserna bör få i uppdrag att säkerställa enhetlig rättstillämpning i hela landet genom rättsliga styrdokument och fortsatt koncentration av uppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3424 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla myndigheter i servicecentrum och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3446 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämbetsmannansvaret bör återinföras och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3448 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda offentlig förvaltning att ägna sig åt politisk opinionsbildning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3497 av Per-Ingvar Johnsson och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av snabbare hantering hos myndigheter och domstolar av tillståndsärenden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3501 av Per Åsling (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner ska decentraliseras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att låta fler myndigheter ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3625 av Désirée Pethrus m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillämpa öppna och transparenta rekryteringar för offentliga tjänster och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3649 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om öppenhet gentemot medier och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3788 av Helena Lindahl m.fl. (C):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner ska decentraliseras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3843 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda tjänstefelstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett reellt tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.